

Riigikontrolli majandusaasta aruanne

01.01.2013–31.12.2013

Asutuse nimetus: Riigikontroll

Asutuse registrikood: 74000056

Aadress: Narva mnt 11a, 15013 Tallinn

Telefon: +372 640 0700

Faks: +372 661 6012

E-post: riigikontroll@riigikontroll.ee

Kodulehekülg: <http://www.riigikontroll.ee>

Tegevjuht: Alar Karis

Audiitor: Grant Thornton Rimess OÜ

Majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest.

Dokument koosneb 60 leheküljest.

Austatud lugejad!

Riigikontroll töötas ka 2013. aastal selle nimel, et tuua riigile reaalselt kasu asjatundlike tähelepanekute, järelduste ja soovitude kaudu. Tänapäevase euroopaliku kõrgeima auditiastutuseks on Riigikontrolli ülesanne öelda, kas parlamendile esitatud valitsuse aruanne eelarveraha kasutamise kohta on õige, samuti anda infot selle kohta, kuidas valitsus poliitikat on ellu viinud ja mida maksumaksja raha eest saavutanud. Riigikontroll annab avalikkusele erapooletu kõrvaltvaate.

Seega saab Riigikontrolli anda õigel ajal teavet, mis aitaks teha otsuseid ja kujundada poliitikat, mille tulemid võivad avalduda alles aastate pärast. Tegemist vajavad otsused on sageli emotsionaalselt keerulised, mistõttu tuleb vaadata, mida riik saaks teha teisiti, mida võib tegemata jätta, ja astuda samme, et riigieelarvesse tekiks juurde n-ö uut raha, otsides julgeid ja originaalseid, kuid samas mõistlikke ning töötavaid lahendusi.

Riigikontroll püüab lahenduste leidmisele oma teadmiselega kaasa aidata.

Alar Karis
riigikontrolör

märts 2014

SISUKORD

1. RIIGIKONTROLI PÕHITEGEVUS 2013. AASTAL	4
1.1. Juhtimine ja struktuur.....	7
1.2. Finantsauditi osakond	8
1.3. Tulemusauditi osakond	12
1.4. Kohaliku omavalitsuse auditi osakond	20
1.5. Auditiaruanded ja muud publikatsioonid.....	26
1.6. Personal	30
1.7. Välissuhtlus	31
1.8. Peamised näitajad 2009–2013.....	33
1.9. 2013. aasta tegevuskava täitmise aruanne.....	34
1.10. Hinnang Riigikontrolli sisekontrollisüsteemi kohta	36
2. RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE.....	37
3. SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE	49
4. RIIGIKONTROLÖRI ALLKIRI MAJANDUSAASTA ARUANDEL	50
5. LISA. RIIGIKONTROLÖRI ETTEKANDED RIIGIKOGUS JA VASTUSED RIIGIKOGU LIIKMETE KÜSIMUSTELE	51
5.1. Riigikontrolör Alar Karise kõne Riigikogus 6. novembril 2013 Eesti riigi rahanduse, majanduse ja arengu probleemidest.....	51
5.2. Riigikontrolör Alar Karise vastus Riigikogu liikme Yana Toomi kirjalikule küsimusele Sotsiaalministeeriumi toetuse kohta, mis maksti juhendmaterjalide eest.....	59

1. RIIGIKONTROLI PÕHITEGEVUS 2013. AASTAL

Kelle heaks töötab Riigikontroll?

Riigikontroll on maksumaksja huvides ja palgal tegutsev sõltumatu audiitor, kelle ülesandeks on uurida, kuidas riik ja kohalikud omavalitsused on maksumaksja raha kulutanud ning mida selle eest talle pakkunud. Riigikontrolli töötulemused on suunatud eelkõige Riigikogule, valitsusele ja avalikkusele.

Kui Riigikontroll ja ministrid on diskussioonipartnerid, kelle ülesanne on teha tööd selle huvides, et riik ajaks maksumaksja asju võimalikult hästi ja säästlikult, siis Riigikogu on nii diskussiooni kujundaja kui ka vahemehe rollis. Ühelt poolt annab ta seadustega raamid diskuteerimiseks, teiselt poolt hindab Riigikontrolli infote tuginedes, kuidas valitsus on riigi raha kulutades rahvaesindajate tahet, seadusi järginud. Sealjuures ei huvita Riigikontrolli mitte ainult tegevuse formaalne vastavus seadustele, vaid samavõrra ka see, kas seadused ja valitsuse tegevus on piisavad, et tagada raha sihipärane ja otstarbekas kasutamine ning selline aruandlus, mis annaks kulutamise adekvaatse pildi. Niisiis on suhtlemisel Riigikoguga eesmärgiks teha ettepanekuid riigi juhtimise (s.o eelkõige maksumaksja raha kasutamise) parandamiseks. Riigikontrolli pädevuses pole kedagi karistada, samuti ei teosta ta ise võimu, vaid abistab soovitusi tehes neid, kes otsuseid vastu võtavad.

Aasta jooksul tehtud auditite põhjal koostab Riigikontroll igal aastal Riigikogule esitamiseks kokkuvõtliku aruande – ülevaate riigi vara kasutamise ja säilimise kohta eelmisel eelarveaastal. See on Riigikontrolli põhiseaduslik kohustus.

Maksumaksja on ses suhteahelas mõistagi kõige enam omaniku rollis: temata poleks raha, mida kulutada, temata ei saaks kulutamist kontrollida ega kumbagi – ei kulutamist ega kontrollimist – arvustada. Kuna teemast sõltumata on küsimus tegelikult alati maksumaksja ehk omaniku rahas, siis jõuavad veebilehe ja ajakirjanduse vahendusel avalikkuse ette ka Riigikontrolli audititulemused.

Nii põhiseaduse kui ka Riigikontrolli seaduse järgi on Riigikontroll sõltumatu institutsioon, kes otsustab ise auditite tegemise, nende aja ja iseloomu üle. Riigikontroll aga ei ole huvitatud sõltumatusest sel määral, et temast midagi ei sõltuks. Endale seatud kriteeriumide raames (teha auditid, mille tulemusi oleks võimalik üldistada valitsussektorile laiemalt; võimalikult suur kodanike arv, keda teema oluliselt mõjutab; raha hulk) oleme valmis kaaluma nende soove, kellele töötame. Peamiselt selguvad audititeemad siiski seire tulemusena. See tähendab süstemaatilise teabe kogumist Riigikontrolli huviorbiidis olevate eluvaldkondade kohta, et saada ülevaade probleemidest ja riigi tegevusest nende lahendamisel. Peale uute audititeemade otsimise jälgimise asjade käiku ka valdkondades, mida on juba auditeeritud, seirates auditis tehtud soovitude täitmist või võttes plaani järelauditi.

Riigikontrolli-taoliste institutsioonide kohta kasutatakse rahvusvahelises prougis väljendit „kõrgeim auditasutus” (*supreme audit institution*), mis tähendab peale põhitegevuse – auditite – kaasaraäkimist ka avaliku sektori muus kontrollitegevuses. Riigikontrolli audiitorid nõustavad ametnikke juhtimise, raamatupidamise, sisekontrollisüsteemide ja siseauditi arendamisel. Kokkuvõttes ikkagi selle nimel, et kontrolli all oleks võimalikult väikeste kulutustega võimalikult suures ulatuses maksumaksja raha.

Finantsauditi olemus

Riigieelarve seadus sätestab Riigikontrolli kohustuse anda hinnang Vabariigi Valitsuse koostatud majandusaasta aruande kohta. Selle aruande kohta arvamuse ettevalmistamiseks annavad oma panuse kõik auditiosakonnad ning selle ülesande täitmiseks kavandatakse ja korraldatakse finantsauditeid selliselt, et riigi seisukohast olulisemad rahavood, varad ja kohustused saaksid auditeeritud. See võib riskihinnangutest lähtuvalt tähendada finantsauditeid nii ministeeriumides ja nende allasutustes kui ka riigi asutatud sihtasutustes, riigi osalusega äriühingutes jm.

Riigikontroll lähtub auditite tegemisel INTOSAI (Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon) auditistandarditest, mille järgi koosneb finantsaudit

- raamatupidamise aastaaruande auditist, mis sisaldab arvamust finantsaruannete kohta;
- seaduslikkuse auditist, kus vaadatakse tehingute õiguspärasust, s.t hinnatakse kohaldatavatest seadustest ja määrustest kinnipidamist (vastavusnõuete täitmist).

Raamatupidamise aastaaruannet auditeerides soovime aruande lugejale anda kindlust, et aastaaruanne kajastab õigesti aruandva üksuse tegevust perioodi jooksul ja finantsolukorda perioodi lõppedes. Tehingute seaduslikkuse auditeerimisel hindame, kas auditeeritav on oma majandustegevuses kinni pidanud tema tegevusele kohaldatavatest olulisematest õigusaktidest.

Samuti toome hinnangut andmata välja auditi käigus tehtud tähelepanekud finantsjuhtimise ja sisekontrollisüsteemide kohta.

Tulemusauditi olemus

Tulemusauditi eesmärk on anda Riigikogule, valitsusele ja avalikkusele igakülgset teavet selle kohta, kui hästi on riik seatud eesmärgi täitnud. Enamasti seisneb see avalikkuse informeerimises riigi tegevuses esinevatest vajakajäämistest ning vastutavate ametnike suunamises nende probleemidega tegelema. Ent Riigikontroll ei piirdu üksnes puuduste sedastamise ja iseloomustamisega, vaid püüab analüüsida ka probleemide põhjusi ning pakkuda ideid, kuidas neid ületada. Samuti on tulemusauditi eesmärgiks tuvastada parimat halduspraktikat ja aidata kaasa selle levimisele.

Tulemusauditi ja selle aluseks oleva seire objektiks on eelkõige igapäevaelus ilmnevad probleemid ja avaliku sektori tegevus nende lahendamisel. Seejuures püüab Riigikontroll keskenduda probleemidele, mis mõjutavad pikaajaliselt paljusid inimesi ning mille puhul on alust oletada süsteemseid puudusi riigi tegevuses. Vältides parteipoliitikasse sekkumist, arvestatakse tulemusauditi teemade valikul ka seda, kas valitsus on uuritava probleemi lahendamiseks üldse midagi teinud või teha plaaninud. Samas võidakse auditeerida ka probleemi, mille suhtes valitsusel küll konkreetne tegevuskava puudub, kuid mis on oluline mõne üldisemal tasemel kindlaksmääratud riikliku eesmärgi saavutamiseks.

Tulemusaudit keskendub kolmele aspektile: säästlikkusele, tõhususele ja mõjususele.

Säästlikkust (eesmärkide saavutamiseks tehtavate kulutuste minimeerimist) Riigikontroll üldjuhul eraldi ei hinda, küll aga võidakse hinnanguid säästlikkuse kohta anda tõhusust uurides.

Tõhusust hinnates analüüsib Riigikontroll avaliku sektori hallatavaid protsesse, seda, kas ja kuidas oleks samade ressurssidega võimalik tegevuse tulemit suurendada või saavutada sama väiksemate kuludega.

Mõjusust hinnates analüüsib Riigikontroll

- õigusaktides ja planeerimisdokumentides deklareeritud eesmärkide saavutamist;
- tegevusega tegelikult saavutatud mõju võrrelduna soovitud mõjuga (kui mõju kajastav info puudub või on ebapiisav, püütakse vajalikku teavet ise koguda).

Riigikontrolli huvitab ka see, millised on tõhususe ja mõjususe eeldused. See tähendab analüüsi, kas avalik sektor lähtub oma tegevuste planeerimisel ja elluviimisel heast juhtimistavast ning arvestab ühiskonna vajadusi. Uurida võidakse ka seda, kas valitsusel on teatud ühiskondliku eesmärgi saavutamiseks üldse mingi sihipärane tegevus, kuidas see on kujunenud, kas ja kuidas see haakub valitsuse teiste tegevustega ning kas seda juhitakse piisaval määral. Suurt tähelepanu pööratakse kulupid, tulemit ja mõju iseloomustava aruandlusinfo olemasolule ja usaldusväärsusele.

1.1. Juhtimine ja struktuur

2013. aastal vahetus Riigikontrolli juht. Riigikogu nimetas 26. märtsil 2013 uueks riigikontrolöriks Tartu Ülikooli endise rektori Alar Karise. Ametisse astus Alar Karis 8. aprillil 2013, andes ametivande Riigikogu ees.

Senine riigikontrolör Mihkel Oviir siirdus ametiaja lõppemise järel pensionile.

Riigikontrolli struktuur 2013. aastal oli järgmine:

- finantsauditi osakond, peakontrolör Ines Metsalu;
- tulemusauditi osakond, peakontrolör Tarmo Olgo;
- kohaliku omavalitsuse auditi osakond, peakontrolör Airi Mikli.

Riigikontrolöri ja auditiosakondade tööd toetasid haldusteenistus (juhataja Margit Kuusk), info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teenistus (juhataja Sander Türk), kommunikatsiooniteenus (juhataja Toomas Mattson), metoodika, planeerimise ja analüüsi teenistus (2013. aasta sügisest arendusteenistus, juhataja Jaanus Kasendi), personaliteenus (juhataja Kairi Kübarsepp), raamatupidamisteenistus (juhataja kuni aprillini 2013 Lea Tammemäe, maist Ingrid Lepasild), välissuhete teenistus (juhataja Tuuli Rasso) ja õigusnõunik (Rait Sannik).

Teenistuste üldjuhiks oli Riigikontrolli direktor. Direktori kohuseid täitis 2013. aasta sügiseni, kui seoses struktuuri korrigeerimisega direktori ametikoht kaotati, finantsauditi osakonna peakontrolör Ines Metsalu.

Riigikontrolli juures asus 2013. aasta suveni ka INTOSAI keskkonnaauditi töörühma sekretariaat, mida juhtis välissuhete teenistuse juhataja Tuuli Rasso.

1.2. Finantsauditi osakond

Finantsauditi osakond annab audititega avalikkusele ja Riigikogule kindluse, et riigiasutustes korraldatakse raamatupidamist hästi ja maksumaksja raha kasutatakse riigieelarve seaduse kohaselt. Samuti peab osakond oluliseks aidata oma audititega kaasa sisekontrollisüsteemide kehtestamisele ja tugevdamisele riigiasutustes, et tagada olulisematest õigusaktidest kinnipidamine ja riigivara heaperemehelik kasutamine.

Finantsauditi osakonna töö on suures osas määratud riigieelarve seadusega. Sellest tulenevalt on osakonna ülesandeks anda hinnang kõigi riigiraamatupidamiskohustuslaste (v.a Riigikontroll) raamatupidamise aastaaruannete õigsusele ja tehingute seaduslikkusele. See tähendab, et Riigikontroll auditeerib nii riigi majandusaasta koondaruande õigsust kui ka kõigi ministeriumide, Riigikantselei ja põhiseaduslike institutsioonide raamatupidamise aastaaruannete õigsust ja tehingute seaduslikkust. Lisaks auditeerib osakond rahvusvaheliste kokkulepete alusel Balti Kaitsekolledži raamatupidamise aastaaruannet ning Euroopa kõrgeimaid kontrolliasutusi ühendava organisatsiooni EUROSAI raamatupidamise aastaaruannet.

Finantsauditeid korraldab Riigikontroll kooskõlas INTOSAI auditistandardiga. Eelkõige järgitakse INTOSAI finantsauditi standardi (ISSAI 200) nõudeid ning INTOSAI standardi juurde kuuluvate finantsauditi rakendussuuniste (ISSAI 1000–2000) ning vastavusauditi rakendussuuniste ISSAI 4200 põhinõudeid. Riigikontrolli iga-aastased finantsauditid hõlmavad kolme põhitegevust:

- Raamatupidamise aastaaruannete auditeerimine. Raamatupidamise aastaaruande õigsuse kohta arvamuse avaldamise käigus hindab Riigikontroll raamatupidamise aastaaruannete vastavust Eesti raamatupidamise heale tavale.
- Tehingute seaduslikkuse auditeerimine. Tehingute seaduslikkuse kohta arvamuse avaldamiseks auditeerib Riigikontroll, kas asutuste tehingud on sooritatud, lähtudes riigieelarve seadusest. Selleks keskendutakse riigieelarve täitmise sihipärasusele ja läbipaistvusele. Lisaks arvamuse avaldamisele riigieelarve seaduse täitmise kohta pööratakse seaduslikkuse auditeerimisel tähelepanu ka riigihangete seaduse ja riigivaraseaduse peamiste printsiipide järgimisele.
- Raamatupidamise ja tehingute seaduslikkuse auditeerimise kaudu teeb Riigikontroll tähelepanekuid sisekontrollisüsteemi toimimise kohta.

Finantsauditites peetakse neid küsimusi võrdselt tähtsaks ning auditid korraldatakse nii, et raamatupidamise aastaaruande ja tehingute seaduslikkuse hindamiseks on tehtud asjakohane ja piisav töö arvamuse kujundamiseks ning sisekontrollisüsteemi olulised puudujäägid tuvastatakse.

Riigi raamatupidamise korralduse seire ja auditites soovitude kaudu protsessile kaasaaitamine on finantsauditi osakonna jaoks olulisim tegevusvaldkond. Osakond on oma auditites hinnanud riigi raamatupidamise korralduse muudatusi, toonud välja kitsaskohti ja teinud soovitusi nende lahendamiseks.

Finantsauditi arengusuundumused

2013. aasta sügisel koostatud osakonna kolmeaastases tegevuskavas on kirjas ideed, kuidas riigi raamatupidamise korraldust ja selle auditeerimist uuendada. Nimelt, viimase kümne aasta

kogemused on näidanud, et Vabariigi Valitsuse tasemel ministeeriumide raamatupidamise aruannete kinnitamine on formaalne. Ministeeriumide majandusaasta aruannete kinnitamine ega järelevalve eelarvete kasutamise ning finantsseisu üle pole ka Riigikogu ülesanne. Järelevalve ülesannet täidab välisaudiitorina Riigikontroll. Ministeeriumide juhtkonnad oma majandusaasta aruandeid otsustusprotsessis ei kasuta. Olulisi riigisiseseid infotarbijaid ministeeriumi raamatupidamise aastaaruannetel peale Riigikontrolli ei ole. Kuna ministeeriumide ja põhiseaduslike institutsioonide tasemel ei ole majandusaasta aruannetel tarbijaid, siis ei ole tarbijaid ka Riigikontrolli finantsauditi aruannetel, kus on antud hinnang raamatupidamise aruande õigsuse kohta. Seetõttu on osakond oma tegevuskavas pakkunud välja võimaluse kaotada ministeeriumide tasemel raamatupidamise aastaaruanded ning nende õigsusele Riigikontrolli hinnangu andmine.

Riigikogu ülesanne on teha eelarveprotsessis järelevalvet valitsuse üle ja kinnitada igal aastal riigi majandusaasta koondaruanne. Selle järelevalve tagamiseks peab jätkuma riigi koondaruande koostamine. Riigi raamatupidamise aastaaruande auditeerimisel on kaks olulist funktsiooni: kindlustunde andmine Riigikogu kinnitatava riigi majandusaasta aruande suhtes ja kindlustunde andmine ELile esitatava statistika aluseks oleva saldoandmike infosüsteemi andmestiku õigsuse kohta. Riigiasutuste korras raamatupidamine ja õige finantsinfo ongi peamine sisend, et saavutada kvaliteetne riigi rahandusstatistika.

Riigi rahandusstatistika võimaldab analüüsida ja hinnata erinevaid fiskaalpoliitilisi otsuseid, võrrelda Eestit teiste riikidega ja tuua välja riigi rahandusseisu muutused ajas. Riigi rahandusstatistikal on nii riigisisene kui ka rahvusvaheline tarbijaskond. Riigisiselt on rahandusstatistika otseselt seotud majandusproгноoside koostamisega ja seeläbi riigieelarvega. Riigiväliselt on rahandusstatistikal mõju riigi reitingutele ja seeläbi valitsussektori laenuintressidele. Adekvaatne riigi rahandusstatistika sõltub aga otseselt raamatupidamisinfo kvaliteedist ja see omakorda loob konteksti finantsaruannete ning nende auditeerimise vajalikkusele avalikus sektoris. Tegevuskavas pakkus osakond välja sihi arendada finantsauditeid lähiaastatel selliselt, et saaksime oma tööga senisest enam luua kindlust selle suhtes, et rahandusstatistikas kasutatavad finantsandmed on korrektsed.

Töö tulemused 2013. aastal

Aasta jooksul korraldas finantsauditi osakond 20 auditit. Neist olulisimas, riigi majandusaasta koondaruande kohta koostatud kontrolliaruandes on üldistatud ministeeriumide auditites tuvastatud probleeme, andes hinnangu nii riigi raamatupidamise aastaaruandele kui ka tuues välja probleeme riigi arvestuse ja selle auditeerimise korralduses üldisemalt. Järeldusi, mis tehti riigi majandusaasta koondaruande auditi raames, kasutati Riigikontrolli ülevaates riigivara kasutamise ja säilimise kohta.

Riigikontrolli aruanne riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kohta

Riigikontrolli hinnangul on riigi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruanne olulises osas õige ning raamatupidamine on ministeeriumide valitsemisalades heal tasemel.

Olulisi märkusi riigi raamatupidamise aastaaruande õigsuse kohta Riigikontrollil teha ei tulnud. Kuigi hinnang riigi raamatupidamise aastaaruandele oli märkusteta, on aruandes välja toodud asjaolu, et riigimetsa väärtuse arvestamise põhimõtted pole sobilikud riigivarale, kuna need ei arvesta piisavalt metsa tegelikku väärtust ja sellega toimuvaid muutusi.

Enamikus ministriumides ja nende valitsemisalades oli raamatupidamise korraldus aasta jooksul paranenud. Seda ka nendes ministriumides, kus varem on Riigikontroll tuvastanud olulisi vajakajäämisi, mis valdavalt olid seotud raamatupidamise tsentraliseerimisega.

Tehingute seaduslikkuse kohta Riigikontrollil 2012. aastal ministriumidele märkusi teha ei tulnud, kuid juba mitmendat aastat järjest osutati probleemidele seos riigieelarve täitmise aruandega. Nimelt on Riigikontroll auditites leidnud, et riigieelarve täitmise aruande esitusviis ei võimalda eelarveraha kasutamisest hõlpsalt aru saada. Peamiseks probleemiks on, et eelarve täitmise aruandes esitatud arvuline info ei ole võrreldav Riigikogus vastuvõetud iga-aastase eelarveseadusega ning tehtud muudatusi ei ole aruandes ega aruande juurde käivas lisas selgitatud.

Avaliku sektori raamatupidamise rahvusvahelise standardi IPSAS 24 „Presentation of Budget Information in Financial Statements“ kohaselt tuleb esitada parlamendis vastuvõetud eelarve, lõplik eelarve ja eelarve tegeliku kasutamise andmed vastuvõetud eelarvega võrreldavalt. Ühtlasi tuleb selgitada kavandatud eelarve ja tegeliku eelarve oluliste erinevuste põhjuseid. Riigikontrolli hinnangul on seejuures oluline, et eelarve täitmise aruande lugejad näeksid, kuidas on Riigikogus seadusega kinnitatud eelarvet ministriumid ja nende allasutused tegelikult kasutanud, see tähendab et peab saama võrrelda, mida Riigikogule lubati eelarveraha eest teha ja mida tegelikult tehti.

Riigieelarve täitmise aruande koostamise praegused põhimõtted tagavad võimalikult täpse rahaliikumise kajastamise, kuid aruanne ei selgita planeeritud tulude ja kulude erinevuse põhjuseid lõplikust eelarvest ega tegelikest tuludest ja kuludest. Riigikontrolli arvates on ühelt poolt väga hea, et meil on pandud kokku täpset rahaliikumist kajastav aruanne, kuid seejuures on unustatud aruandluse peamine eesmärk ehk Riigikogule rahakasutusest aru andmine. Riigikontroll on aastast aastasse teinud soovitusi astuda samme eelarve täitmise aruande esitusviisi parandamiseks. Rahandusministeerium on seda aruannet ka täiustanud, kuid need sammud on aruannet muutmas pigem veelgi tehnilisemaks ning järjest keerukamaks Riigikogu liikmete ja avalikkuse jaoks.

Riigihangete korraldamine riigi valitseva mõju all olevates äriühingutes ja riigi asutatud sihtasutustes

Auditi käigus selgus, et riigi äriühingutes ja sihtasutustes on riigihangete korraldamise peamiseks puuduseks probleemid seaduse tõlgendamisel, seaduse ebäühtlane rakendamine praktikas ning vähene kogemus või võimekus hangete korraldamisel, eriti väiksemate hankijate puhul.

Oluline süsteemne probleem on ka Rahandusministeeriumi ebapiisav järelevalve riigihangete korraldamise üle. 2010. aastal lõpetas tegevuse Rahandusministeeriumi valitsemisalas Riigihangete Amet ning alates 2010. aasta 1. juulist on ameti ülesanded pandud Rahandusministeeriumile. Muudatustega kavandatud eesmärki tõhustada järelevalvet ei olnud auditi ajaks saavutatud. Näiteks ei olnud Rahandusministeerium teinud riigi valitseva mõju all olevates äriühingutes ega riigi asutatud sihtasutustes ühtki järelevalvetoimingut. Seni on ministeerium teinud järelevalvet vaid järelevalvemenetluse algatamise taotluste alusel. Plaanilist järelevalvet polnud ministeerium riigihangete valdkonnas seni üldse teinud, kuigi see aitaks Riigikontrolli hinnangul rikkumisi oluliselt vähendada ja ennetada. Samuti polnud ministeeriumile silma jäänud, et viis riigi valitseva mõju all olevat äriühingut pole oma hangete kohta riigihangete registris infot esitanud.

Auditi käigus selgus, et mitte kõik riigi äriühingud ei ole end riigihangete seaduse mõistes hankijana määratlenud ega korralda seetõttu hankeid sellest seadusest lähtuvalt. Hankijaks ei tunnistanud end 5 äriühingut: Lennuliiklusteeninduse AS, KredEx Krediidikindlustuse AS, Teede Tehnokeskuse AS, AS Eesti Vanglatööstus ja AS Eesti Loto. Riigikontrolli hinnangul on need viis äriühingut riigihangete seaduse mõistes hankijad. Kõik äriühingud on asutatud avalikes huvides ja täidavad suuremal või vähemal määral avaliku huviga seotud ülesandeid, riigil on konkreetne huvi säilitada kontroll nende teenuse osutamise üle. Ühingute juhtimist tervikuna kontrollib riik.

Auditi tulemusena ilmnes seegi, et mitte kõik äriühingud ja sihtasutused pole hangete korraldamiseks kehtestanud sisekorda ning mitte kõigil, kes on korra kehtestanud, pole see piisav. Sisekorra on kehtestanud 84 äriühingust ja sihtasutusest kokku 49. Riigikontrolli hinnangul oli kord ebapiisav kokku 15 äriühingul ja sihtasutusel. Riigihangete korralduse läbimõtlemine ja asjakohase korra kehtestamine on vajalik, et tagada kokkulepitud töökorralduse ja käitumisreeglite järjepidev järgimine, seadustest kinnipidamine ning tegevuse läbipaistvus. Äriühingud ja sihtasutused põhjendasid riigihangete korra puudumist sellega, et korraldavad vaid väiksemahulisi hankeid ja/või lähtuvad asjade hankimisel või teenuste tellimisel otse riigihangete seadusest. Enamasti oli põhjuseks siiski see, et ei oldud kursis hankekorra kehtestamise ega avalikkusele läbipaistva ostuprotsessi korraldamise nõudega.

Auditi tulemusena tegime soovitusi rahandusministrile ja auditeeritud äriühingutele ning sihtasutustele. Riigikontroll soovitas rahandusministril tõhustada riigihangete riiklikku järelevalvet, end hankijana mittetunnistavatel äriühingutel hakata korraldama riigihankeid ja luua selleks vajalik pädevus ning äriühingutel ja sihtasutustel kehtestada hankekorrad või neid täiendada.

Ines Metsalu
finantsauditi osakonna peakontrolör

1.3. Tulemusauditi osakond

Tulemusauditi osakond hindab riigi tegutsemise tulemuslikkust, tõhusust ja säästlikkust kõigis ministeeriumides, nende valitsemisalas tegutsevates riigiasutustes, samuti avalik-õiguslikes juriidilistes isikutes ja sihtasutustes, kelle asutaja- või liikmeõigusi ministeeriumid täidavad. Ühtlasi auditeerib tulemusauditi osakond riigi äriühinguid, kus ministeeriume juhtivatel ministritel on kohustus esindada riigi huve neis äriühingutes riigile kuuluva enamusotsustusõiguse elluviimisel.

Viimastel aastatel on tulemusauditi osakonna eesmärgiks olnud juhtida tähelepanu kitsaskohtadele, mis takistavad riigiteenuste kvaliteetset, riigi rahaliste võimaluste kohast osutamist ja pärsivad pikaajalist majandusarengut. Osakond on keskendunud riigi tegevuse tulemuslikkuse hindamisele järgmistes valdkondades: looduskeskkond, majanduskeskkond, riigi infrastruktuurid, tervishoiu- ja sotsiaalvaldkond ning haridus- ja kultuurivaldkond.

Osakonna põhieesmärk kultuuri ja hariduse valdkonnas oli anda Riigikogule ja avalikkusele ülevaade, kuidas jagatakse ja rahastatakse toetusi ning juhitakse haridusinvesteeringuid. Keskkonnaauditites keskenduti veetaristu jätkusuutlikkuse ning Euroopa Kalandusfondi toetustele. Samuti toimus audit põlevkivi teemal, kuid see valmib lõplikult 2014. aasta algul. Taristuteemadest käsitleti auditites põhimaanteede renoveerimistöid ning analüüsiti Keskkonnaministeeriumi infosüsteemide toimimist. Lisaks pöörati 2013. aastal sotsiaal- ning tervisevaldkonnas suurt tähelepanu e-tervisele ning pensionidele, kuid ka need auditid valmivad lõplikult 2014. aastal.

Otsustajate tähelepanu juhiti sellele, et kuigi Eesti majandus on näiliselt majanduskriisist toibunud, ei tunnetata paljud töötajad ega pensionärid elukvaliteedi paranemist ning riik on hädas kasvavate sotsiaalkulude katmisega. Eesti tarbijate ostujõud ei ole eurooplaste omale järele jõudnud, samas kui hinnad kasvavad keskmisest märgatavalt kiiremini. Nendes tingimustes kasvab üha enam ümberasumine maapiirkondadest linnadesse või hoopiski välismaale. Eesti demograafilisi ja muid probleeme saab lahendada vaid järjepideva ning tervikliku protsessina, mille kohta puudub valitsusel aga praegu kava.

2013. aastal lõpetas osakond 7 tulemusauditit, koostas ülevaate kultuuri rahastamisest ning esitas koos teiste osakondadega Riigikogule iga-aastase ülevaate riigivara kasutamise ja säilimise kohta.

Osakonnas oli 28 ametikohta: 1 peakontrolöri, 5 auditijuhi, 8 vanemaudiitori ja 14 audiitori ametikohta. Aasta jooksul võeti osakonda juurde 5 audiitorit. Osakonnast lahkus aasta jooksul 3 audiitorit ning 1 vanemaudiitor.

Osakonna strateegiline sise-eesmärk oli teadlikult ja süsteemselt veelgi suurendada audiitorite pädevust ning tagada, et töötajatel on avaliku sektori auditeerimiseks väga heal tasemel oskused ja teadmised. Auditioskuste täiendamiseks jätkus 2013. aastal tulemusaudiitorite kvalifikatsioonikaval põhinev pikaajaline koolitusprogramm, mille teemad hõlmasid avaliku halduse, õiguse ja majanduse valdkonda ning audititööriistade kasutamist. Koolitusprogrammi elluviimisel osalesid akadeemiliste institutsioonide õppejõud, praktikud ning Riigikontrolli töötajad.

Rahvusvahelisel tasandil panustasid keskkonnaaudiitorid koostöös Riigikontrolli juhitud INTOSAI WGEA sekretariaadiga rahvusvaheliste auditeerimisjuhendite koostamisse

järgmistes valdkondades: maakasutus ja -planeerimine, keskkonnaandmed, keskkonna- ja jätkusuutliku arengu aruanded, taristutega seotud keskkonnaküsimused, turismi mõju, veeprobleemistik ning pettus ja korruptsioon keskkonnavaldkonnas. Samuti osaleti ja aidati kaasa INTOSAI WGEA assamblee läbiviimisele Tallinnas 2013. aasta juunis ning tutvustati Eesti Riigikontrolli lõppenud keskkonnaauditeid mitmel rahvusvahelisel seminaril.

Olulisemad audititulemused

„Kultuuri rahastamise eriaruanne“

Riigikontrolli koostatud eriaruande eesmärgiks oli anda ülevaade kultuurivaldkondade toetamisest Kultuuriministeeriumi valitsemisala eelarvest. Selle raames keskenduti toetuste jaotamisele arhitektuuri, filmikunsti, kirjanduse, kunsti, muinsuskaitse, muuseumide, muusika, rahvakultuuri, rahvaraamatukogude, teatrikunsti ja spordi valdkonnas 2011. ja 2012. aastal. Uuriti rahastamise ja raha kasutamise läbipaistvust, seaduslikkust ning eesmärgipärasust.

Riigikontroll leidis, et Kultuuriministeeriumi valitsemisalas on viimastel aastatel püütud kõrvaldada rahajagamise korralduslikke puudusi ja kontrollisüsteemi vajakajäämisi ning on hakatud pöörama tähelepanu ka erapooletuse tagamisele. Tänu sellele tööle on olukord paranenud, kuid siiski ei ole toetuste jagamise süsteem praegu otstarbekas ega säästlik. Mõnelgi juhul rahastatakse üht projekti või tegevust mitmest allikast, mis ühelt poolt suurendab kulusid ja halduskoormust ning samal ajal muudab kontrollimise keerulisemaks.

Kultuurivaldkondade üldised rahastamispõhimõtted on küll välja töötatud, kuid neist ei peeta alati kinni. Lisaks puuduvad konkreetsemad valikukriteeriumid, mis aitaksid üldistele rahastamispõhimõtetele tuginevate toetuste vahel valida ning muudaksid otsustamise läbipaistvamaks.

Riigikontrolli hinnangul aitaks rahastamissüsteemi edasisele korrastamisele kaasa erinevate rahajagajate rollide selgem piiritlemine. Samuti tuleks rahastamise alused kooskõlla viia seadustes sätestatud põhimõtetega. Rahastamise kriteeriumid tuleb leppida kokku ja avalikustada ning kultuuri rahastamine siduda riigi selgete ootustega.

Audit „Kaitseväge sõjalise valmisoleku suurendamiseks ja mobilisatsiooniks vajalike varude moodustamise, hoidmise ja uuendamise tulemuslikkus aastatel 2009–2012“

Auditis hinnati sõjalise kaitse arengukavas 2009–2018 kavandatud kaitsevõime tagamiseks vajalike materiaalsete ressursside planeerimist, moodustamist, hoidmist ja kasutusele võetavust. Riigikontrolli arvates on oluline, et pikaajalise sõjalise kaitse arengukava eesmäärke viiakse ellu läbimõeldult ja koordineeritult, et tagada kokkuvõttes maksimaalse kaitsevõime saavutamine ja hoidmine piiratud ressursside tingimustes.

Auditi tulemusel leidis Riigikontroll, et Kaitseministeeriumi ja kaitseväge tegevus soovitud kaitsevõime saavutamiseks vajalike materiaalsete ressursside moodustamisel vajab senisest oluliselt tugevamat koordineerimist. Arengukava koostades ei töötatud välja üldisi kontseptuaalseid aluseid, konkreetseid tegevuskavasid, eelarvet, hankeplaane jms. Eesmärkide elluviimiseks tehtavate tegevuste kulgemisele ei pandud ette konkreetseid sihttasemeid ega tähtaegu. Puudus ka süsteemne aruandlus tegevuste täitmise kohta.

Riigikontroll tunnustab Kaitseministeeriumi, et uues pikaajalises riigikaitse arengukavas 2013–2022 on pööratud tähelepanu mitmetele auditis käsitletud probleemidele. Samas ei puuduta uus arengukava piisavalt tsiviilressursside kaasamisega seonduvat ning kaitseväel ei ole teada, millises ulatuses on võimalik tsiviilressurssidega arvestada. Täieliku ülevaate puudumine tsiviilsektorist kaasatavate ressursside üle raskendab omakorda planeerimist, mida tuleb kaitseväel endale soetada.

Riigikontroll ei tuvastanud auditi käigus asjaolusid, mis viitaksid olulistele probleemidele varude hoiustamises, kasutusele võetavuses ning selle kontrollimises. Samas ei ole kaitseväel ülevaadet mittevajalikest varudest, kuna seda aspekti inventeerimistel ei hinnata.

Auditi põhjal soovitas Riigikontroll kaitseministril täpsustada riigikaitse arengukava 2013–2022 eesmärkidest tulenevalt prioriteete, millises järjekorras, millise tasemeni ja mis ajal prioriteetsed sõjaaja üksused varustatakse, et vajaduse korral oleks tagatud ettenähtud operatiivülesannete täitmine. Varustamise prioriteetid peavad olema otseseks sisendiks pikaajalise hankeplaani koostamiseks, uuendamiseks ja selle põhjal hangete korraldamiseks.

Samuti tuleks Riigikontrolli hinnangul seada sisse aruandlus, mis tagaks kaitseministrile pideva ja süsteemse ülevaate soovitud kaitsevõime saavutamise seisust. Ühtlasi soovitas Riigikontroll kinnitada mobilisatsiooni infosüsteemi (sh mobilisatsiooni keskregistri) väljatöötamiseks konkreetsed eesmärgid ja nende saavutamiseks konkreetne tööplan.

Audit „Riigi osalusega äriühingute majandamise korraldus“

Riigikontrolli auditi eesmärgiks oli välja selgitada, kas riik valitseb talle kuuluvaid äriühinguid heaperemehelikult. Täpsemalt püstitas Riigikontroll küsimuse, kas riik osaleb äriühingutes eesmärgipäraselt ja tagab oma huvide kaitse tõhusa omanikujärelevalve kaudu. Samuti uuriti, kas äriühingutest dividende võttes arvestatakse äriühingule seatud eesmärkidega ning äriühingule kapitali juurde andes on selge, miks äriühingul lisaraha vaja on.

Riigikontrolli hinnangul on riigil raskusi äriühingute heaperemehelikul ja eesmärgipärasel valitsemisel ning riigi äriühingutes osalemise põhimõtted ei ole selged. Suuresti saavad äriühingute tegevuse eesmärgistamise ja omanikujärelevalvega seotud probleemid alguse sellest, et omanik ei ole üheselt läbi mõelnud, milleks üks või teine äriühing üldse riigile peaks kuuluma. Lisaks puudub mitmetel äriühingutel kehtiv ja nõukogus heakskiidetud strateegia. Selgus, et isegi kui äriühingul ka on nõukogu kinnitatud ja kehtiv strateegia, ei hinda nõukogu regulaarselt selle elluviimist ehk äriühingule riigi antud suuna ja eesmärkide täitmist. Ebaselgetest eesmärkidest hoolimata on riik andnud äriühingutele aktsiakapitali suurendamise teel sadu miljoneid eurosid.

Nõukogu kinnitatud strateegia puudumine või strateegia täitmise hindamata jätmine on nõukogu vastutus ja tegemata töö. Auditi käigus korraldatud intervjuudest selgus lisaks, et ametnikud, juhatuse liikmed ja mõnel juhul ka nõukogude esimehed peavad nõukogude võimekust äriühingu eesmärkide seadmisel kaasa rääkida ja nende täitmist hinnata sageli kesiseks. Põhjuseks nähakse nõukogude komplekteerimise läbipaistmatust, mis toob nõukogudesse sageli vajalike teadmiste ja oskusteta liikmeid. Samas pole ka üheselt selge, mida omanik nõukogu liikmetelt äriühingu juhtimises ootab ning milline peaks olema nõukogu liikme vastutus, kui nõukogu liikme ebapädeva või tegemata töö tõttu äriühingu tulemused oluliselt halvenema peaksid.

Majandus- ja kommunikatsiooniminister, kelle valitsemisel on riigi suurimad äriühingud, oli Riigikontrolli järeldustega nõus ja pidas Riigikontrolli soovitusi valdavalt asjakohasteks. Minister tõi välja tegevused, mis on tema valitsemisalas riigi äriühingute valitsemise tõhustamiseks juba algatatud, ning rõhutas, et kindlasti on vajalik sõnastada riigi äriühingutes osalemise põhimõtted, seada äriühingute tegevusele konkreetsed ootused ja eesmärgid ning täiustada äriühingute nõukogude moodustamise protsessi.

Rahandusminister kui riigi äriühingute valitsemist koordineeriv minister küll leidis, et osaluste eesmärgipärast valitsemist annab veelgi parandada, kuid nõustus vaid ühe Riigikontrolli soovitusiga. Minister oli Riigikontrolliga põhimõtteliselt ühel meelel, et kõigil äriühingutel peab olema kinnitatud strateegia ja eelarve, ning lubas analüüsida, kas selle tagamiseks on vaja täiendada riigivaraseadust.

Audit „Haridusinvesteeringute juhtimine“

Viimastel aastatel on eelkõige tänu välistoetustele läinud haridus- ja teadusasutuste investeeringuteks märkimisväärsed summad. Riigikontroll analüüsis, kuidas Haridus- ja Teadusministeerium on investeeringute plaanimise ja kinnisvara strateegilise juhtimisega hakkama saanud, keskendudes oma auditis riigile kuuluvatele üldhariduskoolidele ja kutseõppeasutustele, millesse on aastatel 2008–2013 investeeritud ligi 300 miljonit eurot peamiselt ELi tõukefondide toel.

Selge ja kokkulepitud arusaama puudumine, millist koolivõrku vajame, on viinud aga selleni, et investeeringuraha on antud ka selliste koolihoonete tarvis, mille puhul pole kindel, kas need ka tulevikus rakendust leiavad. Kutseõppeasutuste puhul on riik rõhutanud, et haridus peab olema regionaalselt ühtlaselt kättesaadav, kuid õpilaste arvu vähenemise tõttu võib praegust kutseõppeasutuste võrku lähiajal olla siiski vaja muuta.

Riigikontroll leidis oma auditis, et oluliseks kitsaskohaks Haridus- ja Teadusministeeriumi kinnisvaravaldkonna juhtimises on usaldusväärsete andmete puudumine haridusasutuste hoonete kohta. Audit käigus ilmnis, et riiklikud registrid – riigi kinnisvararegister ja ehitisregister – sisaldavad hoonete kogupinna, vanuse ja kasutusotstarbe kohta kohati erinevaid andmeid. Ministeerium küll koondab vajalikku infot ka muudest allikatest, kuid usaldusväärset ülevaadet valitsemisala hoonete kohta ei ole jooksvalt võimalik saada. Samuti puudub objektiivne ülevaade valitsemisala kinnisvara seisundi ning kasutusintensiivsuse kohta tervikuna, sest selle hindamiseks pole kasutatud ühtset meetodikat või skaalat.

Investeeringuid kavandades ei ole Haridus- ja Teadusministeerium asutustelt nõudnud kinnisvara ülalpidamiskulude pikaajalisi prognoose ega neid keskselt ise koostanud. Seetõttu puudub kindlus, kuidas korrastatud hoonete ülalpidamisega tulevikus toime tullakse. Siiani ei ole investeeringud haridusasutuste kinnisvarasse asutuste kinnisvarakulusid veel märgatavalt kasvatanud, kuid arvestades kasvavaid energiahindu ning juba tehtud investeeringute kulumismäära, on surve kulude kasvuks olemas. See omakorda seab surve alla riigieelarve.

Endiselt on ka otsustamata, kas haridusasutuste taristu omanikuks jääb riik ja selle halduse eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium (ostes vajaduse korral haldusteenuse sisse) või antakse hooned üle Riigi Kinnisvara ASile ning riik hakkab äriühingult ruume rentima. Sobiva kinnisvarahaldamise mudeli üle otsustamine on kestnud juba aastaid ning see on viinud olukorrani, kus koolidel pole oma kinnisvara korrashoiuks olnud võrdseid võimalusi.

Haridus- ja Teadusministeerium on auditiaruandes esiletoodud probleeme teadvustanud ning võtnud ette mitmeid tegevusi olukorra parandamiseks. Nii on asutud välja töötama koolivõrgu kavasad ning ülevaatamisel on normatiivid haridushoonete pinna kohta. Korrastatud on juba ka registrites olevaid andmeid ning aktiivselt on tegeldud vajaliku ja mittevajaliku vara väljaselgitamisega.

Audit „Euroopa Kalandusfondi toetused kalalaevastiku kohandamisel ja taristu arendamisel“

Euroopa Liidu kalasaagid on vähenemas ning Euroopa Parlamendi hinnangul on üleüldiselt tõttu vähenev püük ja kaotatud töökohad tõendus selle kohta, et kalalaevastike püügivõimsus on liiga suur. Riigikontroll auditeeris, kas Euroopa Kalandusfondi toetused on aidanud kaasa kalalaevastiku kohandamisele ELi nõuetele ning kalandusega seotud taristu arendamisele. Auditis hindas Riigikontroll kalalaevastiku kohandamise ning kalanduspiirkondade arendamisele suunatud meetmeid, mille eelarve oli 55 miljonit eurot.

ELi ühise kalanduspoliitika eesmärk on saavutada jätkusuutlik kalapüük. Eelkõige tähendab see kalavarude ja kalalaevastiku vahelist tasakaalu ning üleüldiselt vältimist. Kalavarudele surve vähendamiseks võivad riigid maksta kalalaevade omanikele toetusi, selleks et nad lammutaksid oma püügilaevad või kasutaksid neid muul otstarbel ning kustutaksid toetust saanud püügiüksused kalalaevade registrist. Uusi kalalaevu võivad riigid registrisse juurde tuua vaid tingimusel, et nende laevade püügivõimsuse võrra on registrist enne välja arvatud püügivõimsust ning selle eest ei ole toetust makstud.

Riigikontroll leidis auditi tulemusel, et Euroopa Kalandusfondi toetuste mõju aktiivse kalalaevastiku püügivõimsuse vähenemisele on olnud nõrk. Enamik toetuse saajaid reinvesteeris saadud riigiabi uuemate, sh võimsamate püügilaevade soetamiseks, kusjuures riik eraldas neile püügi jätkamiseks registri vaba püügivõimsust ja säilitas senised püügiüksused. Unarusse on jäänud traalpüügisadamate arendamine, mistõttu valitseb toetuste kaotsimineku oht. Selgelt on paranenud vaid tootjaorganisatsioonide jätkusuutlikkus, sest rajatud on moodsad kalakülmutuskompleksid.

Riigikontrolli hinnangul ei ole õige, et lammutustoetuse saajad võisid toetusraha kasutada uute laevade soetamiseks, kuna see ei vähenda aktiivsete püügilaevade arvu. Põllumajandusministeerium soodustas reinvesteeringut uutesse püügilaevadesse sellega, et jagas toetusesaajatele laevade registreerimiseks kalalaevaregistris vajaminevaid vabu registriüksusi ning toetusesaajad ei pidanud loobuma ka oma senistest püügiüksustest. Kuna registris püügivõimsused taastati, vähenes reinvesteeringut tõttu toetust saanute aktiivne püügivõimsus tegelikult vaid viiendiku võrra.

Riigikontroll tuvastas ka juhtumeid, kus kalandusfondist on isikutele makstud esiteks toetust laeva lammutamiseks ning veidi hiljem laeva tarvis, mis lammutatud aluse asemele toodi. Riigi selline käitumine tekitas ebavõrdse olukorra isikute vahel, kes olid laeva registrist välja arvanud, saades selle eest toetust, ja isikute vahel, kelle laev arvati registrist välja neile toetust maksmata.

Auditi põhjal soovitas Riigikontroll loobuda toetuse maksmisest kalalaeva kalapüügi alaliseks lõpetamiseks uuel programmiperioodil 2014–2020, kui ei ole kõrvaldatud puudujäägid liigse püügivõimsuse ja laevade kalapüügivõime suurendamise kontrollimisel, kalalaevaregistris vaba püügivõimsuse jagamisel ning toetuste reinvesteeringut uutesse püügiüksustesse.

Audit „Infosüsteemide pidamine ja arendamine Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas“

Auditi eesmärgiks oli hinnata, kas Keskkonnaministeeriumi valitsemisala infosüsteemid (ja nende arendamine) toetavad keskkonnainfo usaldusväärset, säästlikku ja jätkusuutlikku kogumist ning kasutamist. Riigikontroll vaatas Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas loodud 42 keskkonnainfosüsteemi, detailsemalt neist aga nelja: keskkonnaregistrit, Eesti looduse infosüsteemi, keskkonnalubade infosüsteemi ja maakatastrit.

Audit näitas, et auditeeritud ulatuses suudavad riigi keskkonnainfosüsteemid enamasti pakkuda keskkonnaasutustele nende tegevuseks usaldusväärseid ja kasutatavaid andmeid. Erandiks on siinkohal keskkonnaregister, milles oli vigu teistega võrreldes oluliselt rohkem. Kuigi see andmekogu peaks põhiregistrina Keskkonnaministeeriumis olema kõige usaldusväärsem, ei ole seda vastavalt rahastatud ega arendatud ning kõiki asjaolusid arvestades ei ole see register praegusel kujul tõenäoliselt elujõuline.

Riigikontrolli hinnangul tuleks keskkonnaregistri edasine staatus kiiremas korras otsustada, kuid Keskkonnaministeeriumil ei ole kindlat seisukohta, mida keskkonnaregistriga tulevikus teha. Kuigi Keskkonnaministeerium kasutab näiteks strateegiliste eesmärkide täitmise hindamiseks infosüsteeme küllaltki hästi, ei ole siiski küllaldaselt analüüsitud, millised andmed on igapäevaste otsuste tegemiseks kasutajate jaoks olulisemad. Muu hulgas näitas audit, et keskkonnavaldkonna andmekogude praegune ülesehitus võimaldab tekkida andmevigadel ning põhjustab asjatut ajakulu andmete töötlejatele.

Keskkonnainfosüsteemide arendamisel on üldiselt välditud andmekogumise dubleerimist, samas ei ole pööratud piisavalt tähelepanu nende süsteemide jätkusuutlikkusele. Ka hanked on Riigikontrolli arvates korrektselt tehtud, kuigi aastaid vaid ühe arendaja käes olnud süsteemide puhul (maakataster, Eesti looduse infosüsteem) peaks ministeerium arendaja võimaliku loobumisega seotud riske põhjalikumalt kaaluma. Probleemaatiline on ka, et juba aastaid tagasi kohustuslikuks muutunud infoturbenõudeid ei ole enamiku infosüsteemide puhul täidetud.

Keskkonnaministeerium nõustus üldiselt enamiku soovitustega, pidades siiski vajalikuks rõhutada, et valitsemisalas ei koguta mittevajalikke andmeid, kuna nende koosseis tuleneb õigusaktidest, arengukavadest jm dokumentidest. Ministri sõnul on alustatud mitmeid põhimõttelisi muudatusi, et olukorda parandada. Keskkonnaagentuuri ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse loomine peavad aitama tagada keskkonnaandmete mõtestatuma kasutamise. Järgmise sammuna plaanitakse korrastada andmete kogumise protsess ning määrata sealhulgas andmete kogumise eest vastutavad struktuuriüksused. Keskkonnaregistri loogilisema ülesehituse analüüsi on juba alustatud.

Audit „Riigi põhimaanteede renoveerimine“

Riigikontroll auditeeris põhimaanteede renoveerimist, s.o rahastamist, teehoiu kavandamist, normistikku ning renoveerimist (projekteerimist, ehitust ja järelevalvet). Riigikontroll peab probleemseks, et riik on teede korrashoiul asendanud maksudest laekuva raha olulisel määral Euroopa Liidu toetusrahaga, kuid see ei aita saavutada toetuste peaeesmärki – anda teede uuendamisele täiendav kiirendus.

Probleemid teehoiukavades ettenähtu elluviimisel olid tekkinud hoolimata asjaolust, et Maanteeameti eelarve üldmaht vastas vaatlusalusel perioodil peaaegu alati teehoiukavades soovitud. Kui vaadata projektide lõppmaksumusi, on näha, et enamik projekte läks oluliselt kallimaks, kui kava koostamisel oli eeldatud, mistõttu oli ka võimalik vähem teehoiukavas olnud objekte töösse võtta. Samas on Maanteeamet teinud remonte ka teehoiukava väliselt, lähtudes teekatte tegelikust remondivajadusest. Riigikontrolli hinnangul ei saa enamikku sellistest kallinemistest põhjendada üldise hinnatõusuga, kuna ehitushinnaindeksid ei ole isegi kõige suurema buumi ajal sedavõrd palju suurenenud.

Riigikontrolli auditist nähtub, et Maanteeameti püüdlused panustada teede projekteerimise ja järelevalve kvaliteedi parandamisse on asjakohased ja vajalikud, sest senise kvaliteediga pole põhjust rahul olla. Riigikontroll uuris lähemalt kümnet 3 km pikkust põhimaantee lõiku (sh projekteerimist, renoveerimist ja järelevalvet), mida oli renoveeritud aastatel 2002–2012 ja mis asusid Eesti eri paigus. Peaaegu kõikides suuremates põhimaantee renoveerimise projektides oli töö käigus tuvastatud hulgaliselt vigu, mis olid toonud kaasa lisatöid. Maanteeametil oli raskusi, et esitada auditi jooksul Riigikontrollile ammendav ülevaade põhimaanteedel tehtud remontidest.

Riigi põhimaanteed on ehitatud üldiselt nagu projektis ette nähtud ning nõutud tugevus on enamasti tagatud. Siiski ei pruugi see alati tagada tee pikaealisust, sest ühelt poolt eeldavad Eesti teede projekteerimismõõtmised oluliselt nõrgemat katet kui näiteks Soomes, teiselt poolt võimendab mahajäämist veel mõnede materjalide tõenäoliselt ülehinnatud arvestuslik kandevõime. Eraldi probleemiks on ka üksikute teekihtide ebaühtlane paigaldamine.

Riigikontroll peab oluliseks, et Maanteeamet analüüsiks tervikuna teede seisundi muutust ajas. Seni ei ole seda tehtud ja seetõttu puudub süstemaatiline tõenduslik ülevaade riigimaantee vastupidavusest ja lagunemiste põhjustest. Just põhjuste väljaselgitamist peab Riigikontroll väga oluliseks, et tulevikus probleemide tekkimist vältida või vähendada. Riigimaantee vastupidamist ajas ei ole võimalik analüüsida, kuna riigi teede seisundit iseloomustavate andmete usaldusväärsus on nõrk ja aastate kaupa võrreldamatu.

Riigikontroll soovitas majandus- ja kommunikatsiooniministril koostöös rahandusministriga üle vaadata ka rahastamise üldised põhimõtted, kuna riigi enda raha on teehoiuks kasutatud oluliselt vähem kui seaduses ette nähtud. Majandusminister ega rahandusminister ei pidanud rahastamise senise mudeli muutmist vajalikuks. Samas ei kommenteerinud kumbki oma ametlikus vastuses ka vastuolu täiendavuse põhimõttega. Maanteeamet nõustus enamiku auditis tehtud soovitustega ning märkis, et Riigikontrolli järeldused on paljuski ameti enda järeldused ning mitmete muudatuste elluviimisega on ka juba alustatud.

Audit „Riigi toetusel arendatud veetaristu jätkusuutlikkus ja mõju keskkonnamärgide saavutamisele“

Eestis on ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueerimise ning arendamise tehtud suuri investeeringuid, mis on olnud vajalikud, et tagada inimeste tervisele ohutu ja kvaliteetne joogivesi ning kaitsta keskkonda saasteainete eest. Riigikontroll auditeeris, kas veemajanduse investeeringutega on saavutatud ühisveevärgides ja -kanalisatsioonis reoveepuhastuse ja joogivee nõuetekohane kvaliteet, kas rajatud veemajanduse taristu on jätkusuutlik ning kas investeeringud on kaasa aidanud veekogude seisundi paranemisele.

Riigikontrolli audit näitas, et ELi rahastamisperioodil 2007–2013 eraldati veetaristu arendamiseks 409 miljonit eurot, millest Keskkonnaministeeriumi hinnangul pidi piisama, et viia suurte asulate joogi- ja reoveesüsteemid nõuetega vastavusse. Riigikontrolli arvates ei ole riik aga piisavale rahastusele vaatamata suutnud täita lubadust viia nõuetega vastavusse kõik suuremad joogi- ja reoveesüsteemid. Ühtlasi ei ole riik pööranud piisavalt tähelepanu sellele, kuidas tagada suure raha eest rajatud või korrastatud joogivee- ja reoveepuhastussüsteemide jätkusuutlikkus tulevikus.

Keskkonnaministeerium tunnistab, et investeeringud veetaristusse asulareovee direktiivi ja joogivee direktiivi nõuete täitmiseks on kujunenud esialgu plaanitud suuremaks. Selle põhjuseks on olnud ehitusturul toimunud hinnatõus ja esialgu plaanitud tööhulga täpsustumine.

Riigikontrolli analüüs näitas, et ligi viiendiku suurte reoveekogumisalade reostuskoormus võib olla üle hinnatud, mistõttu ei ole kindel, et reoveekogumissüsteemide rekonstrueerimiseks ja rajamiseks on antud raha eelkõige sinna, kus see on esmatähtis. Väiksema reostuskoormusega aladele oleks saanud rakendada leebemaid reovee kokkukogumise ja puhastamise nõudeid ning vältida seeläbi rangemate nõuete täitmiseks tehtud kulutusi.

Riigikontrolli hinnangul peavad riik ja kohalikud omavalitsused lähitulevikus tõsiselt tähelepanu pöörama veetaristu ülalpidamisele väiksemates ja väheneva rahvaarvuga asulates. Veetaristu vajab pidevat oskuslikku käitamist ja hooldust ning investeeringuid, millega seotud kulud peavad kandma tarbijad, s.t kõik kulud peaksid sisalduma teenuse hinnas. Vee-ettevõtete hinnangul võib kõiki kulusid sisaldav teenuse hind tõusta isegi kuni kolm korda ning selle eest tasumine võib raskusi tekitada väiksemates asulates ja vähesema sissetulekuga inimestel.

Riigikontrolli auditis on probleemina välja toodud, et ei ole suudetud saavutada kõigi ühisveevärkide joogivee vastavust kvaliteedinõuetele. Tegu ei ole siiski selliste kõrvalekalletega, mis ohustaksid inimeste tervist. Riigikontrolli hinnangul ei ole Terviseamet siiski piisava rangusega nõudnud joogivee müüjatelt parendustegevuste elluviimist, nõuete täitmise tähtaegu on korduvalt pikendatud ning ei ole selge, kuidas on tagatud joogivesi neile inimestele, kellele vee-ettevõtted enam vett müüa ei tohiks.

Keskkonnaministeerium nõustus enamiku Riigikontrolli järelduste ja soovitustega ning plaanib koostöös kohalike omavalitsustega alustada 2014. aastal reoveekogumisalade ülevaatamist. Terviseameti sõnul on esmatähtis, et kõigil inimestel oleks juurdepääs joogiveele ning joogiveevarustust üldjuhul ei peatata, kui ei ole suurt ohtu inimese tervisele.

Tarmo Olgo
tulemusauditi osakonna peakontrolör

1.4. Kohaliku omavalitsuse auditi osakond

Kohaliku omavalitsuse auditi osakond kontrollib kohalikes omavalitsustes ja nende asutatud sihtasutustes ning mittetulundusühingutes, kus liikmeks on kohaliku omavalitsuse üksus, ja kohaliku omavalitsuse üksuse valitsevat mõju omavates äriühingutes sisekontrollisüsteemide, finantsjuhtimise, finantsarvestuse ja majandustegevuse õiguspärasust, infotehnoloogiasüsteemide usaldatavust ning kohaliku omavalitsuse üksuste valdusesse antud riigi vara, riigieelarvest antavate sihtotstarbeliste toetuste ning riiklike ülesannete täitmiseks eraldatud raha kasutamise õiguspärasust ja tulemuslikkust.

Kohaliku omavalitsuse auditi osakonnas oli 2013. aasta algul ette nähtud ja täidetud 15 ametikohta: 2 auditijuhi, 4 vanemaudiitori, 7 audiitori, 1 nooremaudiitori ja peakontrolöri koht. Osakonna teenistujatest on 1 auditijuhi, 1 vanemaudiitori ja 2 audiitori teenistussuhe peatatud lapsehoolduspuhkuste tõttu. Audiitoritest, kelle teenistussuhe on peatatud, on ühele leitud asendaja. Asendajat ei ole vanemaudiitoril. Auditeid on tehtud kahe meeskonnaga. 2013. aasta lõpul osakonnas täitmata ametikohti ei olnud.

Kokkuvõtvalt nimetades olid osakonna 2013. aastaks seatud eesmärgid järgmised:

- Tuua välja kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikkust, toimimise efektiivsust ja ausust mõjutavad probleemid ja riskid.
- Teha ettepanekuid riigi ja kohalikul tasandil õigusliku keskkonna täiustamiseks, et paraneks omavalitsuste haldussuutlikkus, oleks loodud eeldused omavalitsuste tugevdamiseks ja avalike teenuste kvaliteetseks osutamiseks.
- Suurendada erapooletute järelduste, hinnangute ja nõuannetega avalikkuse kontrolli, et ennetada korruptsiooniohtu ning muid rikkumisi.

Auditites on 2013. aastal pööratud suuremat tähelepanu probleemidele kohalike omavalitsuste finantsjuhtimises ja raamatupidamisarvestuse korralduses, riigihangete korraldamisel, omavalitsustele pandud riiklike ülesannete täitmisel ja laste hoolekande korraldamisel.

Eesmärgiks on olnud ka parandada audiitorite teadmisi õiguskeskkonna muudatustest, samuti täiendada kohaliku omavalitsuse valdkonnateadmisi, sest see annab lisaväärtust töö kvaliteedile.

2013. aastal lõpetati neli omavalitsusi hõlmavat valdkonnaauditit ja tehti kaks üht omavalitsust põhjalikumalt käsitletud audit. Samuti koostas osakond ühe osa ülevaatest riigivara kasutamise ja säilimise kohta, mille riigikontrolör esitas Riigikogule. Ka osaleti mitme seaduseelnõu ja muude oluliste küsimuste kohta riigikontrolöri arvamuse koostamisel.

Osakond pööras 2013. aastal suuremat tähelepanu auditite korralduse ja meetoodika ühtlustamisele. Jätakuvalt tegeldi põhjalikult vastavusauditi standardi (ISSAI 4100) rakendamisega.

Osakonna audiitorid osalesid aktiivselt mitmesugustel üritustel ja töörühmades, mis olid seotud kohaliku omavalitsuse arendamisega. Olulisematena võib välja tuua omavalitsuste iga-aastase suurürituse – valdade-linnade päeva. Jätkus koostöö omavalitsuste siseaudiitorite mittetulundusühinguga (EKOSAL). Aktiivselt võeti osa regionaalministri juures kohalike omavalitsuste mõttekoja kokkusaamistest, kus arutati muu hulgas ministri väljapakutud haldusreformi kava. Regulaarselt on kaasa löödud Justiitsministeeriumis toimunud töörühma

koosolekutel. Nende eesmärk oli koostada kohtujuhtimise kvaliteedikriteeriumid ja loodava kvaliteedijuhtimise järelevalve põhimõtted ning välja töötada „Korruptsioonivastane strateegia 2013–2020“. Osakonna audiitor on kaasatud Audiitorkogu järelevalvenõukogusse sõltumatu vaatejana ning ta osaleb Audiitorkogu töö kvaliteedi kontrollides.

Osakonna auditite kaasabil on kohalike omavalitsuste probleemidele saanud osaks riigi ja üldsuse suurem huvi.

Olulisemad audititulemused

Audit „Laste hoolekande korraldus valdades ja linnades“

Riigikontroll auditeeris lastekaitse ja laste hoolekande korraldust üksikasjalikult 10 omavalitsuses ning järelevalvet ja omavalitsuste nõustamist sellel alal 5 maavalitsuses. Samuti korraldati selle valdkonna probleemide laiapõhjalisemaks iseloomustamiseks ülejäänud omavalitsustes küsitlus, mille käigus saadi vastused 205 vallalt ja linnalt.

Riigikontrolli audit näitas, et kohalike omavalitsuste lastekaitsetöö põhiraskus on pigem probleemide tagajärgedega võitlemisel, mitte niivõrd nende ennetamisel. Seetõttu ei pruugi kohane abi jõuda lapseni sotsiaalsete probleemide varases faasis. Olulisemad kitsaskohad, mis vajavad riigi osavõtul lahendamist, on Riigikontrolli arvates lastekaitsetöötajate arv, ennetustöö korraldus ja sotsiaalteenuste kvaliteedinõuded.

Auditis selgus, et lastekaitsetöö jaoks on võetud eraldi inimene vaid 38%-s omavalitsustest. Ülejäänutes teevad seda tööd sotsiaaltöötajad, kellel on täita lisaks mitmed teised ülesanded (tegelemine eakatega, puuetega inimestega jm). Seetõttu ei ole neil piisavalt aega ega alati oskusi lastekaitsetööd teha, mis viibki selleni, et ennetustöö jääb unarusse. Kokku elab ligikaudu 60% Eesti lastest omavalitsustes, kus lastekaitsetöötajat ei ole või ei ole neid piisavalt, arvestades Sotsiaalministeeriumi pakutud optimaalset laste suhet ühe lastekaitsetöötaja kohta.

Auditi tulemusena soovitas Riigikontroll sotsiaalministril analüüsida võimalusi lastekaitsetöötajate arvu reguleerimiseks seaduses ja kaaluda reeglite kehtestamist, mille järgi oleks iga laps seotud kindla lastekaitsetöötajaga. Juhul kui omavalitsusel ei ole lastekaitsetöötajat, siis peaks tal olema kohustus teha koostööd teiste omavalitsustega.

Lisaks soovitas Riigikontroll sotsiaalministril töötada KOVide jaoks 2013. aastal välja soovituslik juhend, kuidas korralda laste hoolekandes ja -kaitses riskide põhjal ennetustööd, algatada sotsiaalhoolekande seaduse muutmine ja täiendada omavalitsuste kohustusi nõudega protokollida laste hoolekande raames tehtud kodukülastused, asenduskodu külastused ja võetud ütlused ning näha 2013. aasta Sotsiaalministeeriumi tööplaanis ette konkreetsed tegevused, mille tulemusena kehtestatakse omavalitsuste sotsiaalteenuste miinimumloetelu ja kvaliteedinõuded.

Audit „Põhivara arvestuse korraldus valdades ja linnades“

Riigikontroll analüüsis põhivara iseloomustavaid näitajaid omavalitsuste finantsaruannetes ja auditeeris 10 omavalitsuses põhivara arvestusekorraldust aastatel 2009 kuni 2011. Hinnati omavalitsuste sisekontrollisüsteeme, mis loodud, et kindlustada arvestuse õigsus. Samuti

hinnati põhivara kohta finantsaruannetes õige info esitamist, võttes aluseks arvestuse põhimõtted riigi raamatupidamise üldeeskirjast ja selles viidatud Raamatupidamise Toimkonna juhenditest. Auditeeritud omavalitsused olid Alatskivi vald, Haljala vald, Järva-Jaani vald, Keila vald, Kohtla vald, Loksa linn, Mäksa vald, Rõngu vald, Vastseliina vald ja Väike-Maarja vald.

Riigikontrolli hinnangul olid auditeeritud 10 omavalitsusest vaid kolmel finantsaruannetes põhivara kohta olulises osas õiged andmed kõigil neil aastail, mis auditeeritud kolme aasta pikkusesse perioodi jäid. Ülejäänutel tuvastas Riigikontroll ühel või enamal aastal aruannetes olulisi vigu. Arvestuse vigade riski peaks maandama toimiv sisekontrollisüsteem, milles kontrollitakse ja veendutakse, et andmed arvepidamises on õiged.

Riigikontrolli hinnangul oli 6 auditeeritud 10-st sisekontrollisüsteemis olulisi vajakajäämisi, s.t et nappis reegleid ja käitumisjuhiseid ametnikele või nendest ei peetud lihtsalt kinni. Seega ei aita seal töökorraldus piisavalt kaasa, et aruannetes oleksid õiged andmed.

Auditi tulemusena tegi Riigikontroll auditeeritud omavalitsustele arvestuse korrastamiseks ja sisekontrolli tõhustamiseks mitmeid soovitusi. Samuti koostas Riigikontroll auditi tulemusena kõikide omavalitsuste majandusaasta aruandeid auditeerivatele vandeaudiitoritele märgukirja, milles juhis tähelepanu auditiga tuvastatud puudustele ja riskidele ning soovitas võtta oma töös neid asjaolusid arvesse.

Audit „Riigihanked Viimsi vallas ja tema ühingutes“

Riigikontroll auditeeris, kas Viimsi vald ja talle kuuluvad olulisemad äriühingud on korraldanud kõik vajalikud riigihanked ning teinud seda kooskõlas riigihangete seaduse nõuetega. Selleks analüüsiti, kas nende sõlmitud hankelepingud vastasid eelnevalt hankedokumentides välja kuulutatud tingimustele, ning kui hankelepinguid oli muudetud, siis kas seda oli tehtud kooskõlas riigihangete seadusega.

Tulenevalt Riigikontrolli piiratud pädevusest kohalike omavalitsuste auditeerimisel ei hinnatud, kas auditeeritud on asjade ostmisel ja teenuste tellimisel toimunud otstarbekalt. Riigihangete läbipaistvuse ning ausa konkurentsi põhimõtetest kinnipidamise järgimisel on Riigikontrollil võimalik tugineda vaid formaalsete asjaolude hindamisele.

Lisaks Viimsi Vallavalitsusele olid auditeerituteks AS Viimsi Vesi ja OÜ Viimsi Haldus. Auditeeritud perioodiks olid aastad 2010–2012.

Auditi tulemusel leidis Riigikontroll, et Viimsi vald ja talle kuuluvad olulisemad äriühingud olid jätnud tegemata hankemenetlusi või sõlminud hankelepinguid nende kohta aruandeid riigihangete registrile esitamata kokku enam kui 6,3 miljoni euro ulatuses. Kui hankemenetlused olid aga korraldatud, vastasid hankelepingud hankedokumentides toodud tingimustele ning olid kooskõlas riigihangete seadusega. Mõne hanke lepinguid oli hiljem seadust eirates muudetud.

Audit „Tartu linnaga seotud ühingute rahastamine linnaeelarvest“

Riigikontroll auditeeris Tartu linna asutatud ja osalusega äriühingutele, sihtasutustele ja mittetulundusühingutele linnaeelarvest aastatel 2011–2012 raha maksmist ning hindas

rahastamise õigusparasust. Kolme auditeeritud ühingu (OÜ Anne Saun, SA Tartu Kultuurkapital, SA Tartu Sport) puhul hinnati toetuste eesmärgipärasest kasutamist.

Tartu linn on ainuomanik kuues ja osanik ühes äriühingus, asutaja 17 sihtasutuses ning liige kuues mittetulundusühingus (jättes arvestamata korteriühistud). Aastatel 2011–2012 eraldati linnaeelarvest linnaga seotud ühingutele üle 4 miljoni euro aastas.

Riigikontroll leidis, et Tartu linn on ühingutele toetuste maksmise sildi all tasunud ühingutelt tellitud teenuste eest ligi 776 000 eurot (näiteks OÜ-lt Anne Saun vähekindlustatud isikutele saunateenuse osutamise eest, SA-lt Tartu Sport soodushinnaga ruumide kasutusse andmise eest). Teenuste tellimisel tuleks teenusepakkujatele tagada võimalus vabalt konkureerida.

Ettenägematuteks kuludeks mõeldud linnavalitsuse käsutada oleva reservfondi rahast oli Tartu linnaga seotud ühingutele makstud vähemalt 80 000 eurot kuludeks, mida Riigikontrolli arvates ei saa pidada ettenägematuteks. Kuna reservfondi raha taotlemine on lihtne ja mõned ühingud on seda võimalust kasutanud, seab see kahtluse alla kõigi teiste rahataotlejate võrdse kohtlemise.

Linna ühingutele eraldatud toetusi on enamasti kasutatud sihipäraselt. Samas möönab Riigikontroll, et toetuste maksmise puudulikud üldpõhimõtted ei maanda piisavalt toetuste väärkasutamise riski. Samuti puudub linnavalitsusel küllaldane ressurss, et kontrollida toetuse kasutamise aruandeid.

Riigikontroll soovib nii Tartu volikogul kui ka linnavalitsusel üle vaadata linnaga seotud ühingutele raha maksmise põhimõtted, et tagada ühtsus ja parem läbipaistvus. Riigikontroll leiab ka, et linnal tuleks eristada toetuse maksmist teenuste tellimisest ning analüüsida, kas teenuste puhul võib olla vaja vaba konkurentsi tagamiseks korraldada ka konkurss.

Audit „Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades“

Riigikontroll auditeeris riigiasutuste tegevust seitsme auditiks valitud andmekogu pidamisel, kuhu omavalitsused on kohustatud andmeid esitama. Analüüsi andmekogupidajate tegevust pärast 2010. aasta Riigikohtu otsust, mis kohustas omavalitsustele pandud riiklike ülesandeid riigieelarvest selgelt rahastama. Hinnati, kas andmekogude pidajad on andmete esitamist kui omavalitsuse ülesannet võrdluses omavalitsuslik või riiklik analüüsinud ning teinud selle põhjal järeldused ülesandega seotud kulude katmiseks riigieelarvest. Sellega seoses vaadati auditis ka omavalitsuste kulusid andmete esitamisel. Samuti hinnati, kas andmekogude pidajate abinõud on olnud piisavad tagamaks, et omavalitsused esitavad kõik nõutud andmed ja need andmed on õiged.

Auditeeritud andmekogud olid aadressiandmete süsteemi infosüsteem (vastutav töötaja Maaamet), Eesti hariduse infosüsteem (Haridus- ja Teadusministeerium), majandustegevuse register, riiklik ehitisregister (mõlemal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium), sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (Sotsiaalministeerium), riiklik teeregister (Maanteeamet) ning rahvastikuregister (Siseministeerium).

Riigikontroll leidis, et omavalitsused täidavad mitme andmekogu puhul riiklikku ülesannet. Selle katteks peab raha tulema riigieelarvest, kuid praegu see suures osas nii ei ole. Omavalitsuste kulud andmete esitamisel ainuüksi auditeeritud seitsmele olulisele andmekogule on nende hinnangul suurusjärgus miljon eurot aastas. Riik neid kulusid omavalitsustele ei

hüvita. Probleem ulatub tegelikult kaugemale auditis käsitletud andmekogude teemast ning puudutab omavalitsuste ülesannete liigitust ja rahastamist laiemalt.

Riigikontroll soovitas ministritel, kelle valitsemisalas auditeeritud andmekogusid peetakse, leppida omavalitsustega kokku andmete esitamisega seotud ülesande rahastamise põhimõtetes. Omavalitsuste riiklike ülesannete kulude täpne hüvitamine võiks Riigikontrolli arvates olla igal aastal aruteluks riigieelarve läbirääkimistel omavalitsuste ja Vabariigi Valitsuse vahel. Sellega seoses soovitab Riigikontroll rahandusministril täiendada riigieelarve baasseadust.

Samuti soovitas Riigikontroll majandus- ja kommunikatsiooniministril täiendada andmekogude pidamise reegleid, nii et andmekogupidajad peaksid korrapäraselt hindama andmete kasutatavust ja loobuma ebavajalike andmete kogumisest. Andmete kvaliteedi parandamiseks esitas Riigikontroll soovitusel ka riikliku teeregistri pidajale ning riikliku ehisregistri pidajale.

Audit „Järelaudit investeeringute kavandamise kohta valdades ja linnades“

Riigikontroll auditeeris investeeringute kavandamist valdades ja linnades ning võrdles seda 2007. aasta olukorraga. Riigikontroll leidis, et kui 2007. aastal tegid kohalikud omavalitsused ca 70% investeeringuid oma rahaga, siis viis aastat hiljem oli see protsent vähenenud 36-ni. Peamiseks vahendiks, millega kohalikul tasandil eluliselt vajalikke investeeringuid tehakse, on kujunenud Euroopa Liidu tõukefondid.

2012. aastal investeerisid Eesti kohalikud omavalitsused kokku 217,6 miljonit eurot, mis on ligikaudu 30% omavalitsuste maksutulust. Vaadelnud auditis hõlmatud 13 omavalitsuse 3 suuremat investeeringut aastatel 2010–2012, leidis Riigikontroll, et vaid 15% nendest on tehtud ilma välisraha abita ja 9 omavalitsust 13-st olid kõigi 3 investeeringu elluviimiseks kaasanud ELi raha.

Riigikontroll leidis, et omavalitsuste arengudokumentide süsteem ei ole läbi mõeldud. Kõik auditeeritud omavalitsused olid nõutud eelarvestrateegia 2012. aastal küll kehtestanud, kuid pea pooltel neist ei haakunud eelarvestrateegias plaanitud investeeringud arengukavas ettenähtuga. Samuti oli enamik auditeeritud 13 omavalitsusest perioodil 2010–2012 korra või enam teinud üle 20 000 euro suuruse investeeringu, mis ei kajastunud selle omavalitsuse arengukava investeeringuid käsitlevas osas. Lisaks leidis Riigikontroll kohalike omavalitsuste finantsplaneerimises muid nõrku kohti.

Riigikontroll leiab, et ministriumidel puudub valdkondadeülevalt ühtne omavalitsustemaatika käsitus. Kuigi on arutatud, kuidas uuel ELi programmiperioodil (2014–2020) jagada raha nii, et vähendada omavalitsuste sõltumist tõukefondidest ning parandada samal ajal nende investeerimisvõimekust, ei näe Rahandusministeerium, kuidas seda eesmärki täita seni, kuni omavalitsuste rahastamise süsteemi või tulubaasi ümberkujundamise asjus ühtne arusaam puudub. Ka regionaalministri esindajatel puudub seisukoht, milliseid investeeringuid ja millises ulatuses peaksid omavalitsused tegema ideaalis oma raha eest ja kui suures osas saama investeeringutoetust.

Veel tõi Riigikontroll auditiaruandes välja puudusi, millele oli juhtunud tähelepanu juba 2007. aasta auditi käigus. Senini ei ole investeeringutoetusi jagavatel asutustel ülevaadet omavalitsuste prioriteetidest ega finantssuutlikkusest, mida arvestada toetuste jagamisel. Kuigi praeguseks on Rahandusministeeriumil omavalitsuste eelarvestrateegiana sellised andmed olemas, ei ole neid süstematiseeritud nii, et investeeringutoetusi jagavad asutused saaksid neid

kasutada oma töö paremaks korraldamiseks. Näiteks selgus auditi käigus, et 7 auditeeritud omavalitsust 13-st on saanud riigi toetust sellisteks investeeringuteks, mida ei olnud planeeritud nende arengukava investeeringute osas.

Auditi tulemusel andis Riigikontroll mitmeid soovitusi rahandusministrile ja regionaalministrile. Muu hulgas soovitas Riigikontroll rahandusministril regionaalministriga kujundada ühiselt seisukohad omavalitsuste rahastamise poliitika tulevikuplaanide suhtes.

Airi Mikli
kohaliku omavalitsuse auditi osakonna peakontrolör

1.5. Auditiaruanded ja muud publikatsioonid

Haridus- ja Teadusministeerium

Haridus- ja Teadusministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Haridusinvesteeringute juhtimine

Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades

Justiitsministeerium

Justiitsministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Kaitseministeerium

Kaitseväge sõjalise valmisoleku suurendamiseks ja mobilisatsiooniks vajalike varude moodustamise, hoidmise ja uuendamise tulemuslikkus aastatel 2009–2012

Kaitseministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigikontrolli arvamus Balti Kaitsekolledži 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta

Keskkonnaministeerium

Keskkonnaministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi osalusega äriühingute majandamise korraldus

Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades

Infosüsteemide pidamine ja arendamine Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas

Riigi toetusel arendatud veetaristu jätkusuutlikkus ja mõju keskkonnaeesmärkide saavutamisele

Kultuuriministeerium

Kultuuri rahastamise eriaruanne

Kultuuriministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi osalusega äriühingute majandamise korraldus

Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades

Riigi põhimaanteede renoveerimine

Põllumajandusministeerium

Põllumajandusministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Euroopa Kalandusfondi toetused kalalaevastiku kohandamisel ja taristu arendamisel

Rahandusministeerium

Riigihangete korraldamine riigi valitseva mõju all olevates äriühingutes ja riigi asutatud sihtasutustes

Riigihangete korraldamine Viimsi vallas ja tema ühingutes

Rahandusministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi osalusega äriühingute majandamise korraldus

Haridusinvesteeringute juhtimine

Riigi põhimaanteede renoveerimine

Järeldudit investeeringute kavandamise kohta valdades ja linnades

Siseministeerium

Siseministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi osalusega äriühingute majandamise korraldus

Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades

Järeldudit investeeringute kavandamise kohta valdades ja linnades

Sotsiaalministeerium

Sotsiaalministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades

Välisministeerium

Välisministeeriumi 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigikantselei

Riigikantselei 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigikogu Kantselei

Riigikogu Kantselei 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Riigikohus

Riigikohtu 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Vabariigi Presidendi Kantselei

Vabariigi Presidendi Kantselei 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Õiguskantsleri Kantselei

Õiguskantsleri Kantselei 2012. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus

Kohalikud omavalitsused

Järeldudit investeeringute kavandamise kohta valdades ja linnades

Andmete esitamine riigi andmekogudele valdades ja linnades

Tartu linnaga seotud ühingute rahastamine linnaeelarvest

Riigihangete korraldamine Viimsi vallas ja tema ühingutes

Põhivara arvestuse korraldus valdades ja linnades

Laste hoolekande korraldus valdades ja linnades

Varia

Ülevaade riigi vara kasutamisest ja säilimisest 2012.–2013. aastal

* * *

Riigikontroll andis Eesti Vabariigi ja Riigikontrolli 95. aastapäeva tähistamiseks välja kogumiku „Riigikontroll ajakirjanduse peeglis 1918–2012”, mis sisaldab ajalehtedes ja ajakirjades, aga ka elektroonilistes kanalites ilmunud olulisemaid artikleid Eesti Riigikontrolli tööst ja selle tulemustest. Artiklid võib mõtteliselt jaotada kaheks. Esimene osa hõlmab esimest Eesti iseseisvusperioodi 1918–1940, lisaks on näidetena mõned artiklid Nõukogude ja Saksa okupatsiooni ajast. Teine osa algab iseseisvuse taastamise lävelt aastast 1989, mil asuti taastama ka Riigikontrolli, ning jõuab välja 2012. aasta lõpuni, hõlmates seega viimast 23 aastat.

Aastate kaupa jagunevad artiklid järgmiselt:

I köide 1918–1940 + isiku- ja asutusenimede loend sõjaeelse osa kohta,

II köide 1989–1999,

III köide 2000–2006,

IV köide 2007–2011, V köide 2012 + bibliograafia, isiku- ja asutusenimede loend.

1.6. Personal

2013. aasta lõpus oli töö- või teenistussuhtes Riigikontrolliga 101 inimest, kellest aktiivselt töötas 88. Üldine tööjõu voolavus aasta jooksul oli 13%.

Seoses uue avaliku teenistuse seaduse jõustumisega jagati 2013. aastal teenistujad ametnikeks ja töötajaks. Ametniku staatus säilis 84-l ja töölepinguline suhe sõlmiti 19 teenistujaga.

2013. aastal jõudis lõpule 2011. aastal alanud finantsauditi osakonna laienemisega kaasnenud arendustöö, paraku toimusid laienenud koosseisus ka esimesed asendused.

Koolitusvõimalusi arendati jätkuvalt koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooliga. Tehnikaülikoolis jätkati tööd audiitortegevuse õppekava ning sotsiaalteaduskonna õppekava komisjonis. Oluline osa koolitustest oli seotud finantsaudiitorite valmistumisega kutseeksamik. Audiitorkogu korraldatud koolitusprogrammis, milles osales süsteemselt 9 inimest. Kutseeksami sooritas edukalt 3, olulise osa mooduleist veel 3 finantsaudiitorit. Sise- ja väliskoolituste kogumaht oli keskmiselt ligi 150 tundi teenistuja kohta.

Üle 10 aasta on Riigikontrolli teenistuses olnud 20%, üle 5 aasta 45% ning 1–5 aastat 22% töötajast. Aasta jooksul asus teenistusse 13%. Jätkuvalt on teenistussuhe pikenenud põhitegevus- ja funktsioonijuhtidega.

Riigikontrollis on kõrgharidusega töötajaid enamus ehk 95%, sh 72% on magistrid või sellega võrdsustatud tasemel. Ainult 5%-l töötajatest ei ole kõrgharidust ja nad ei ole seda ka omandamas. Akadeemilise magistri- või doktoriõppe lõpetas aasta jooksul 4 teenistujat, veel 7% töötajast on õpinguid lähiajal lõpetamas ja kaitsmas magistri- või doktoriväitekirja.

2013. aasta lõpu seisuga oli töötajate hulgas mehi 30% ja naisi 70%. Töötajate keskmine vanus on 37 aastat ning suurim on endiselt 31–40aastaste teenistujate vanuserühm (44%), sellele järgneb 21–30aastaste vanuserühm (36%).

Kairi Kübarsepp
personaliteenistuse juhataja

1.7. Välissuhtlus

Riigikontrolli 2013. aasta prioriteediks oli lõpetada INTOSAI ülemaailmse keskkonnaauditi töörühma (WGEA) 2011.–2013. aasta projektid ja anda töörühma juhtimine üle Indoneesia kõrgeimale kontrollikojale. Aasta jooksul osalesid riigikontrolör, peakontrolörid, direktor, auditi- ja teiste osakondade töötajad väljaspool Eestit 42 rahvusvahelisel üritusel. Riigikontrolli esinemisi erialastel üritustel hinnatakse väga. Eestis võõrustas Riigikontroll väliskülalisi 8 korral. Korraldati 2 rahvusvahelist seminari. Välisministeeriumi auditi tarvis tehti audititoiminguid Eesti Vabariigi saatkonnas Minskis. Osaleti INTOSAI ja EUROSAI mitmes uuringus, anti seisukohti dokumentide kavandite kohta, vastati küsimustikele ja päringutele ning tehti koostööd mitme rahvusvahelise organisatsiooniga.

Riigikontroll jätkas Euroopa Liidu kõrgeimate kontrolliasutuste juhtide kontaktkomitee töörühmades ning koostöövõrgustikes. Alates 2012. aastast täidab Riigikontroll EUROSAI audiitori ülesandeid.

ELi kõrgeimate kontrolliasutuste juhid kohtusid kaks korda. Esimesel kohtumisel, mis toimus Luksemburgis, arutati Soome kõrgeima kontrolliasutuse initsiatiivil kokku pandud kontaktkomitee pöördumist Euroopa ülemkogu eesistujale, et teadvustada kõrgeimate kontrolliasutuste rolli finantsjärelevalve ja võimaliku pangandusliidu loomisel. Arutleti ka, milliste valdkondadega peaks kontaktkomitee raamistikus edasi tegelema.

Teine kohtumine toimus Vilniuses. Koosolekul oli plaanis leppida kokku kontaktkomitee täiendava administratiivse tugiüksuse loomine Euroopa Kontrollikoja juures, et olla uute ELi institutsioonide loomisel ja lisakohustuste võtmisel paremini kursis seatud tingimustega ning tagada riigikontrollide auditeerimispädevus. Ettevalmistatud resolutsiooni vastuvõtmiseks ei saavutatud konsensust ning töö sellega jätkub.

2013. aastal korraldas Riigikontroll Tallinnas kontaktkomitee 6. resolutsiooni rakkerühma koosoleku. Rakkerühm valmistas ette kaks dokumenti, mille koostamine otsustati jaanuaris Tallinnas. Üks raport käsitles võimalusi muuta kontaktkomitee töö senisest tõhusamaks ja paindlikumaks ning teine raport tutvustas peamisi arengusuundumusi ELi eelarvepoliitikas, panganduse järelevalves jm ning kõrgeimate kontrollikodade uusi võimalikke ülesandeid selles kontekstis.

Riigikontroll osales kõrgeimate kontrolliasutuste ülemaailmse organisatsiooni INTOSAI XXI kongressil (INCOSAI), mis toimus Hiinas. INTOSAI XXI kongressi peamisteks aruteluteemadeks olid „Riigi valitsemine ja riigi auditeerimine“ ning „Kõrgeimate kontrolliasutuste roll finantspoliitika pikaajalise kestlikkuse tagamisel“. Kongressile eelnenud INTOSAI töörühmade ja juhatuse (*Governing Board*) koosolekutel vaadati üle kongressile heakskiitmiseks esitatavad aruanded, plaanid, standardid ja meetodilised abimaterjalid.

Keskkonnaauditi töörühma eesistuja Alar Karis esitas INTOSAI WGEA 2011.–2013. aasta tööperioodi tegevusaruande teadmiste jagamise (*knowledge sharing*) töörühmas, juhatuses ja INTOSAI XXI kongressi plenaaristungil. Kongressil vastuvõetud Pekingi deklaratsioon kutsutakse üles ÜRO A/66/209 resolutsiooni täitmisele, et tagada kõrgeimate kontrolliasutuste sõltumatus. Aruteluteemade põhjal tehtud soovistest jäi kõlama vajadus keskkonnamuutustele kiiresti reageerida ja areneda, samuti kindlustada usaldusväärset raamatupidamis- ja aruandlussüsteemi, revideerida eelarvereegeleid ning defineerida fiskaalindikaatoreid.

Kongressil otsustati luua uus – kaevandamistööstuste auditi (*Audit of Extractive Industries*) – töörühm, mida juhib Uganda riigikontroll ja mille liikmeks astumist pidas Riigikontroll otstarbekaks. Riigikontroll otsustas taotleda ka INTOSAI professionaalsete standardite komisjoni liikme staatust: seni on panustatud komisjoni finantsauditi standardite alamkomisjonis eksperdina.

Tihe oli koostöö teiste kõrgeimate kontrolliasutustega. Riigikontrolli külastasid mitmed delegatsioonid: Läti Seimi delegatsioon, Armeenia parlamendi delegatsioon ja Usbekistani prokuratuuri delegatsioon.

Peterburis toimus kohtumine Venemaa riigikontrolõriga, et analüüsida Peipsi järve seisundi ja piiriületuse korralduse ühiselt tehtud paralleelauditite tulemusi. Kohtumisel osalesid nii Venemaa kui ka Eesti auditiga seotud riigiasutuste spetsialistid.

INTOSAI arenguinitsiatiivi (IDI) kutsel osales Riigikontrolli finantsauditi osakonna peakontrolõr rahvusvahelise töörühma töös, et töötada välja abimaterjalid auditistandardite (ISSAI-de) juurutamiseks kõrgeimates kontrolliasutustes. IDI kokku kutsutud töörühm kirjutas käsiraamatu finantsauditi standardi ja rakendussuuniste juurutamiseks kõrgeimates kontrolliasutustes. Tegemist on II etapiga IDI 3i programmis, mille eesmärgiks on toetada ISSAI standardite rakendamist arengumaade kõrgeimates kontrolliasutustes. Käsiraamatus on selgitatud finantsauditi rolli avalikus sektoris, ISSAI standardi tähendust, analüüsitud finantsaruandluse raamistiku ja auditistandardi seoseid, tutvustatud võimalikku strateegiat finantsauditi standardi rakendamiseks jm. Käsiraamat on kättesaadav praegu internetipõhises koolituskeskkonnas ning on mõeldud eelkõige kasutamiseks kontrolliasutustele, kes on alles alustamas ISSAI standardi juurutamist.

Riigikontroll allkirjastas 1,5 aastat kestva mestimisprojekti Jordaaniaga. Projekti juhtriigiks on Hispaania ning eesmärgiks on arendada Jordaania riigikontrollis finants-, IT- ja tulemusauditit (sh keskkonnaauditit). Eesti poole pöördui esialgu palvega tutvustada IT kasutamist auditeerimisel, kuid läbirääkimiste käigus nn soovide nimekiri pikenes ja Eestist sai mestimisprojekti juuniorpartner koos Hollandi kõrgeima kontrolliasutusega. 2013. aastal valmistati ette ja sõlmiti koostööleping ning toimus esimene koolitus. Viiepäevase koolituse eesmärgiks oli tutvustada finantsauditi protsessi ja standardi nõudeid Riigikontrolli finantsauditi praktika kaudu. Koolitus hõlmas auditit alates selle planeerimisest ning lõpetades auditoruannete koostamise ja soovitude täitmise jälgimisega. Koolitusmaterjalid sisaldasid nii standardi peamiste nõuete tutvustamist kui ka näiteid Riigikontrolli finantsauditite praktikast.

Tuuli Rasso
välissuhete teenistuse juhataja

1.8. Peamised näitajad 2009–2013

Raamatupidamise aastaaruande olulisemad arvandmed on esitatud alljärgnevas tabelis.

	2013	2012	2011	2010	2009
Bilansinäitajad					
Varad aasta lõpus (tuhandetes eurodes)	152	130	142	186	163
Kohustused aasta lõpus (tuhandetes eurodes)	7 087	6 674	6 345	6 137	5 714
Tulemiaruaruande näitajad					
Tegevustulud (tuhandetes eurodes)	0	4	34	30	3
Tegevuskulud (tuhandetes eurodes)	-4746	-4 444	-4 163	-4 086	-3 890
Finantstulud ja -kulud (tuhandetes eurodes)	-352	-338	-330	-308	-279
Muud näitajad					
Töötajate keskmine arv (inimest taandatuna täistööajale)	92	91	89	83	86
Eelarve ja selle täitmise näitajad					
Tulude eelarve (tuhandetes eurodes)	4	0	0	0	0
Tulude eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)	4	0	35	30	3
Kulude eelarve (tuhandetes eurodes)	4 899	4 551	4 343	3 828	3 725
Kulude eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)	4 711	4 469	4 241	3 739	3 640

Alates 2008. aastast kajastatakse välja teenitud, kuid välja maksmata pensionisuurendused, ametipensionid ja muud pikaajalised tööga seotud hüvitised endistele ja tööl käivatele teenistujatele eraldisena Riigikontrolli bilansis. Varem kajastati eraldisi Sotsiaalkindlustusameti bilansis.

Finantskulude all kajastatakse pensionieraldiste pikaajaliselt jäägilt arvestatud intress 6% aastas.

Riigikontrolli tegevust finantseeritakse riigieelarvest, mille kinnitab iga aasta kohta parlament ning seetõttu Riigikontroll üldjuhul eelarvesse tulusid ei kavanda. Tuludena kajastatakse aasta jooksul sõlmitud ühekordsete eksperdilepingute tasud. 2013. aastal laekus INTOSAI Arenguinitsiatiivilt Riigikontrollile 4200 eurot rahvusvahelises metsaauditis osalemise eest.

1.9. 2013. aasta tegevuskava täitmise aruanne

Riigikontrolli strateegiline eesmärk on olla professionaalne ja tänapäevane auditiorganisatsioon. 2013. aastal vastasid Riigikontrolli töö tulemused suuresti planeeritule. Alljärgnevalt on esitatud kokkuvõtte tööplaanis eesmärgiks seatud indikaatorite ja tegevuste täitmisest.

1.9.1. Indikaatorid, mille sihttasemed täideti

- **Auditeeritute ja Riigikogu tagasiside audititele on positiivne.**

Sihttase 2013. aasta lõpuks: 75% auditeeritutest hindab igal aastal auditite üldist kvaliteeti vähemalt heaks.

Tegelik saavutustase 2013. aasta lõpuks: vähemalt heaks hindas auditite kvaliteeti 89% küsitletud auditeeritutest (2010. a tase 70%, 2011. a tase 63%, 2012. a tase 91%). Üldjuhul hindavad auditeeritud Riigikontrolli auditeid positiivselt. Teravama probleemipüstituse korral võib hinnang olla negatiivsem.

- **Olulised Riigikontrolli auditites väljatoodud probleemid lahendatakse.**

Sihttase 2013. aasta lõpuks: Riigikontrolli soovitustest tulenevalt on probleeme lahendatud vähemalt 50% ulatuses (sõltub auditeeritute tegevusest).

Tegelik saavutustase 2013. aasta lõpuks: Riigikontrolli soovituste elluviimise tase on 50% (2010. a tase 50%, 2011. a tase 50%; 2012. a tase 50%). Eesmärk on täidetud.

- **Riigikontroll täidab püstitatud strateegilised eesmärgid ning iga-aastase tööplaani.**

Sihttase 2013. aasta lõpuks: Riigikontrolli hinnang strateegia ja tööplaani täitmisele.

Tegelik saavutustase 2013. aasta lõpuks: Riigikontrolli 2013. aasta tööplaanis oli 36 eri tööd (auditid ja ülevaated), mis olid plaanis lõpetada 2013. aastal. Tegelikult lõpetati aasta jooksul 35 auditit (97%). 2012. aastal oli vastav näitaja 93% (41 auditit 44-st), 2011. aastal 74% (29/39) ja 2010. aastal 86% (38/44). Üksikute auditaruannete valmimine venis Riigikontrollist mitteolenevatel põhjustel.

- **Tööjõu volavus.**

Sihttase 2013. aasta lõpuks: tööjõu volavus ei ületa 10%.

Tegelik saavutustase 2013. aasta lõpuks: tööjõu volavus oli 14% (2010. a 3%, 2011. a 11%, 2012. a 9%). Pärast ühte väga stabiilset aastat (2010) on mõningane volavuse suurenemine tõenäoliselt loomulik. Hindame praegust tulemust aktsepteeritavaks.

- **Sertifitseeritud finantsaudiitorite arv.**

Sihttase 2014. aasta lõpuks: Riigikontrollis töötab 6 sertifitseeritud finantsaudiitorit.

Saavutustase 2013. aasta lõpuks: Riigikontrollis töötab 3 sertifitseeritud finantsaudiitorit (2010 – 3; 2011 – 3; 2012 – 3). Riigikontrolli audiitorid on läbinud põhjaliku koolitusprogrammi ja valmistuvad kutseksamiks ehk 2014. aasta lõpuks seatud eesmärk tõenäoliselt saavutatakse.

- **Töötingimused vastavad põhiseadusliku organisatsiooni vajadustele.**

Sihttase 2015. aasta lõpuks: Riigikontroll kolib uude hoonesse.

Saavutustase 2013. aasta lõpuks: Riigikontrolli vajadustele vastav renoveerimist vajav hoone on leitud. Riigikontroll on pidanud läbirääkimisi ASiga Riigi Kinnisvara sobiva hoone leidmiseks. Eelprojekt on valmis ning kooskõlastatud.

1.9.2. Indikaatorid, mille sihttasemed jäid täitmata

- **Välised eksperdihinnangud organisatsioonile ja auditite kvaliteedile on positiivsed**

Sihttase 2013. aasta lõpuks: eksperdid hindavad Riigikontrolli tööd professionaalseks ja kvaliteetseks.

Tegelik saavutustase 2013. aasta lõpuks: alustati ettevalmistustega eksperdihindamise (*peer review*) läbiviimiseks 2014. aastal. Finantsauditite kvaliteeti on seni hinnatud positiivselt. Põhjalikuma ülevaate kõikide auditiliikide seisust peaks andma eksperdihindamine.

1.9.3. Kavandatud tegevuste olulisemad vahetud tulemused, mis aitasid enam kaasa eesmärkide/sihttasemete täitmisele

Riigikontroll on aasta-aastalt järjest enam pööranud tähelepanu auditiaruannete selgusele ja mõistetavusele. Pidevalt tegeletakse auditileidude selgitamisega auditeeritavatele ning siht- ja sidusrühmadele. Audiitorid läbivad oma oskuste parandamiseks regulaarselt koolitusi. Hinnangud auditite kvaliteedile ja audiitorite oskustele on paranenud. Auditeeritavate hinnangul on Riigikontrolli auditite kvaliteet valdavalt hea või väga hea. Riigikontrolli valitud audititeemasid peab oluliseks ning Riigikontrolli auditimeeskondi professionaalseks üle 90% tagasisideküsimustikele vastanud auditeeritutest.

1.9.4. Kavandatud tegevuste vahetud tulemused, mis jäid täitmata

2013. aastal väliseid eksperdihinnanguid organisatsioonile ja auditite kvaliteedile ei tellitud, see on plaanis 2014. aastal. Hakati välja töötama tulemusauditite kvaliteedihindamise metoodikat, mis peaks rakendamist leidma samuti 2014. aastal. Jätkuvalt ei ole täit selgust Riigikontrolli uue hoone suhtes (kas ja millal on võimalik uude majja kolida).

1.10. Hinnang Riigikontrolli sisekontrollisüsteemi kohta

Riigikontrolli sisekontrollisüsteem on tõhus, s.t sisekontrollisüsteem on reaalselt toimiv, ühtib protseduurireeglites kirjeldatuga, tagab asutuse seaduspärase ja säästliku toimimise ning ressursside kaitstuse.

Riigikontrolli sisekontrollisüsteem hõlmab struktuuri, juhtkonna suhtumist, kehtivaid protseduure jt meetmeid, mis annavad mõistliku kindlustunde, et

- asutuse tegevus on seaduspärane;
- asutuse varad on kaitstud raiskamise, ebasihipärase kasutamise, pettuste ja ebakompetentselt juhtimisest jms tingitud kahju eest;
- asutuse tegevus on säästlik, tõhus ja mõjus ning on tagatud teenuste hea kvaliteet;
- asutuse tegevust kajastav juhtimis- ja finantsinfo on usaldusväärne, tõene ja õigeaegne.

Riigikontrollis on kehtestatud õigusaktidest tulenevad ning asutusesisesed vajalikud protseduurireeglid, neid täidetakse ja nende täitmist jälgitakse. Tagatud on kohustuste lahusus asutuse funktsioonide täitmisel, tehingute dokumenteerimisel ja autoriseerimisel ning toimub järelevalve.

2. RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

Bilanss

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	31.12.2013	31.12.2012
Varad			
Käibevara			
Muud nõuded ja ettemaksed	5	115	115
Käibevara kokku		115	115
Põhivara			
Materiaalne põhivara	6	37	14
Immateriaalne põhivara	7	0	1
Põhivara kokku		37	15
Varad kokku		152	130
Varade ja kohustuste vahe		6 935	6 544
Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Võlad hankijatele		5	14
Võlad töövõtjatele		165	261
Muud kohustused ja saadud ettemaksed	4	105	121
Eraldised	5, 8	445	412
Lühiajalised kohustused kokku		720	808
Pikaajalised kohustused			
Eraldised	5, 8	6 367	5 866
Pikaajalised kohustused kokku		6 367	5 866
Kohustused kokku		7 087	6 674
Netovara		0	0

Tulemiaruanne

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	2013	2012
Tegevustulud			
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks		0	4
Tegevustulud kokku		0	4
Tegevuskulud			
Antud toetused	9	-1	-1
Tööjõukulud	10	-3 669	-3 373
Majandamiskulud	11	-901	-898
Muud tegevuskulud	12	-161	-153
Põhivara amortisatsioon	6, 7	-14	-19
Tegevuskulud kokku		-4 746	-4 444
Tegevustulem		-4 746	-4 440
Finantskulud		-352	-338
Intressikulu	8	-352	-338
Aruandeperioodi tulem		-5 098	-4 778
Siirded		5 098	4 778

Rahavoogude aruanne

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	2013	2012
Rahavood põhitegevusest			
Tegevustulem		-4 746	-4 441
Põhivara amortisatsioon	6, 7	14	19
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus		-1	-3
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus		62	-37
Kokku rahavood põhitegevusest		-4 671	-4 462
Rahavood investeerimisest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamisel		-36	-4
Kokku rahavood investeerimisest		-36	-4
Rahavood finantseerimisest			
Rahalised siirded	13	4 707	4 466
Kokku rahavood finantseerimisest		4 707	4 466
Puhas rahavoog		0	0
Raha ja selle ekvivalendid perioodi algul		0	0
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpul		0	0
Raha ja selle ekvivalentide muutus		0	0

Netovara muutuste aruanne

(tuhandetes eurodes)

	Lisa	Kokku
Saldo 31.12.2011		-6 203
Muudatused hinnangutes		-29
Siire tulemi elimineerimisest		-312
Kokku muutused		-341
Saldo 31.12.2012		-6 544
Siire tulemi elimineerimisest	13	-391
Saldo 31.12.2013		-6 935

2012. aastal on real „Muudatused hinnangutes“ kajastatud riigikontrolöri töösuhte lõppemise hüvitise eraldise arvelevõtmise. Eraldis maksti välja 2013. aastal.

Riigieelarve täitmise aruanne

(tuhandetes eurodes)

	2013 esialgne eelarve	2013 lõplik eelarve	2013 eelarve täitmine	Tegelik täitmine miinus lõplik eelarve	Üle viidud 2014. aastasse
Tulude eelarve					
Saadud toetused	0	4	4	0	0
Tulude laekumine kokku	0	4	4	0	0
Kulude ja investeeringute eelarve					
Materiaalse põhivara soetamine	4	99	42	-57	-57
Eraldised Riigikontrolli ametnike pensionideks	350	331	331	0	0
Tegevuskulud	4 473	4 469	4 338	-131	-131
Kulude ja investeeringute eelarve kokku	4 827	4 899	4 711	-188	-188
Netosiirded riigikassaga	-4 827	-4 895	-4 707	188	188
Raha ja selle ekvivalendid aasta lõpus	0	0	0	0	0

Eelarve täitmise aruanne ja tulemiaruanne ei ole võrreldavad, kuna need on koostatud erinevast arvestusprintsiiibist lähtudes: eelarve täitmise aruanne on koostatud kassapõhisel printsiiibil ja tulemiaruanne tekkepõhiselt.

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused

Käesolev raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistava ja riigieelarve seadusega. Eesti hea raamatupidamistava tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuspõhimõtetele (Euroopa Liidu raamatupidamise direktiivid, rahvusvahelised finantsarvestuse standardid ja rahvusvahelised avaliku sektori raamatupidamise standardid) ning selle põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ) ning riigi raamatupidamise üldeeskiri. Riik rakendas alates 01.01.2012 RTJ-d, mis on kohustuslikud alates 01.01.2013 alanud majandusaastatele.

Finantsvarad ja kohustused

Finantsvaradeks peetakse raha, lühiajalisi finantsinvesteeringuid, nõudeid ostjate vastu ja muid lühi- ja pikaajalisi nõudeid. Finantskohustusteks peetakse tarnijatele tasumata arveid ning lühi- ja pikaajalisi võlakohustusi.

Finantsvarad ja -kohustused võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on finantsvara või -kohustuse eest makstud või saadud tasu õiglane väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara või -kohustusega otseselt seotud tehingukulutusi.

Finantskohustused kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses.

Finantsvara eemaldatakse bilansist siis, kui ettevõtte kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolle üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest. Finantskohustus eemaldatakse bilansist siis, kui see on rahuldatud, lõpetatud või aegunud.

Finantsvara oste ja müüke kajastatakse järjepidevalt väärtuspäeval, s.t päeval, mil ettevõtte saab ostetud finantsvara omanikuks või kaotab omandiõiguse müüdud finantsvarale.

Arvestus- ja esitusvaluuta

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes eurodes.

Varade ja kohustuste jaotus lühi- ja pikaajaliseks

Varad ja kohustused on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajaliseks, lähtudes sellest, kas vara või kohustuse eeldatav valdamine kestab kuni ühe aasta või kauem arvestatuna bilansikuupäevast.

Maksu-, lõivu-, trahvi- ja muud nõuded

Maksu-, lõivu-, trahvi- ja muud nõuded on bilansis kajastatud korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil. Nõudeid kajastatakse bilansis nõudeõiguse tekkimise hetkel ning hinnatakse tõenäoliselt laekuvatest summadest lähtudes.

Materiaalne põhivara

Materiaalseks põhivaraks peetakse varasid hinnangulise kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 2000 eurost. Varad, mille kasulik eluiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla põhivara arvelevõtmise piirmäära, võetakse kohe kasutusele ja kantakse kasutusele võtmise hetkest alates kulusse.

Põhivara soetusmaksumusse arvatakse kulutused, mis on vajalikud vara kasutusele võtmiseks, v.a põhivara soetamisega kaasnevad maksud, lõivud, laenu-, koolitus- ja lähetuskulud, mis kajastatakse nende tekkimisel aruandeperioodi kuluna.

Väljaminekud sellise põhivara rekonstrueerimiseks, mis vastab materiaalse põhivara definitsioonile, liidetakse põhivara maksumusele.

Põhivarasid kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kulumi arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Kulumi norm määratakse igale põhivaraobjektile eraldi, lähtudes selle kasulikust tööeast.

Põhivaragruppide kuluminormid aastas on järgmised:

▪ rajatised	7%
▪ masinad ja seadmed	20%
▪ info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmed	33%
▪ muu inventar, tööriistad ja sisseseade	20%

Immateriaalne põhivara

Immateriaalse põhivarana kajastatakse füüsilise substantsita vara kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja soetusmaksumusega alates 2000 eurost. Varad, mille kasulik eluiga on üle ühe aasta, kuid mille soetusmaksumus on alla põhivara arvelevõtmise piirmäära, võetakse kohe kasutusele ja kantakse kasutuselevõtu hetkest alates kulusse. Immateriaalset põhivara kajastatakse soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse vähenemisest tulenevad allahindlused. Immateriaalne põhivara amortiseeritakse üldjuhul nelja aasta jooksul, kasutades lineaarset meetodit.

Renditud varad

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kasutusrendi maksed kajastatakse kuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Bilansis kajastatakse eraldisena enne bilansipäeva tekkinud kohustusi, millel on seaduslik või lepinguline alus või mis tulenevad aruandekohustuslase senisest tegevuspraktikast, mis nõuab varast loobumist ja mille suurust saab usaldusväärset hinnata, kuid mille lõplik maksumus või maksetähtaeg ei ole kindlalt fikseeritud. Eraldiste hindamisel on lähtutud juhtkonna hinnangust,

kogemustest ja vajaduse korral ka sõltumatute ekspertide hinnangutest. Pikaajalised eraldised on diskonteeritud määraga 6%.

Pensionieraldistena kajastatakse töötajatele seaduse alusel tagatud hüvitisi eripensionide ja pensionisuurenduste maksmiseks. Pensionieraldiste suurus bilansipäeva seisuga arvestatakse välja eraldi endistele pensionile jäänud ja praegustele töötajatele. Eripensionid ja pensionisuurendused kajastatakse kuluna proportsionaalse osa krediteerimise meetodil, mille kohaselt tekitab iga tööalase teenistuse periood lisäühiku pensioni saamiseks vastavalt pensioni saamiseks nõutavale staažile. Lahkumishüvitist kajastatakse samuti kuluna proportsionaalse osa krediteerimise meetodil. Pensionieraldiste arvestamiseks kasutatakse Statistikaameti andmeid keskmise järelejäänud eluea kohta ning Rahandusministeeriumi hinnanguid keskmise pensioni muutumise kohta tulevastel perioodidel. Töötajate puhul hinnatakse lisaks, kui suur osa töötajatest lahkub töölt enne eripensionid või pensionisuurenduse väljateenimist.

Alates 31.12.2008 hakati bilansipäevaks välja teenitud, kuid välja maksmata ametipensioneid endistele ja tööalastele riigi teenistujatele kajastama eraldisena selle riigi- raamatupidamiskohustuslase bilansis, kelle juures nad hüvitise välja teenisid (riigi raamatupidamise üldeeskiri, § 48). Varem kajastati neid Sotsiaalkindlustusameti bilansis. Alates 31.12.2009 hakati arvestama praegustele töötajatele pensionisuurendust avaliku teenistuse seaduse § 57 alusel.

Lubadused, garantiid ja muud kohustused, mis teatud tingimustel võivad tulevikus muutuda kohustusteks, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades potentsiaalsete kohustustena.

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpannga valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed finantsvarad ja -kohustused ning mittemonetaarsed finantsvarad ja -kohustused, mida kajastatakse õiglase väärtuse meetodil, on bilansipäeva seisuga ümber hinnatud eurodesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpannga valuutakursside alusel.

Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid on tulemiaruanDES kajastatud perioodi tulu ja kuluna.

Kulude arvestus

Kulusid kajastatakse tekkepõhiselt. Põhivara või varude soetamisega kaasnevad mittetagastatavad maksud ja lõivud kajastatakse soetamise momendil kuluna, mitte varade ega varude soetusmaksumusena.

Sihtfinantseerimine

Sihtfinantseerimisena kajastatakse sihtotstarbeliselt antud ja teatud tingimustega seotud toetusi. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna või kuluna enne, kui on piisavalt kindel, et toetuse saaja vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine leiab aset.

Sihtfinantseerimise kajastamisel rakendatakse brutomeetodit, mille korral kajastatakse sihtfinantseerimise tulu ja selle arvel tehtud kulu või põhivarade soetust mõlemal eraldi.

Tegevuskulude sihtfinantseerimise kajastamisel lähtutakse tulude ja kulude vastavuse printsiibist (tulu sihtfinantseerimisest kajastatakse proportsionaalselt sellega seonduvate

kuludega). Varade sihtfinantseerimise korral kajastatakse sihtfinantseerimine tuluna selles perioodis, mil sihtfinantseerimise abil soetatud vara võetakse bilansis põhivarana arvele.

Siirded ja netovara

Riigi rahalisi vahendeid haldab Rahandusministeeriumi koosseisus olev riigikassa osakond, kes annab riigiasutustele raha ülekannete tegemiseks ja saab riigiasutustelt neile laekunud raha. Vastavaid rahalisi liikumisi kajastatakse siiretena. Samuti kajastatakse siiretena teiste riigiraamatupidamiskohustuslastega tehtud muid varade, kohustuste, tulude ja kulude vastastikuseid üleandmisi.

Tulemi täielikuks üleandmiseks kajastatakse täiendav mitterahaline siire riigikassaga, millega viiakse tulemiaruanne nullini. See kajastatakse ühtlasi netovarade (alternatiiviks varade ja kohustuste vahe) muutusena. Niisugused tulud ja kulud, mida tulemiaruanDES ei kajastata (näiteks põhivarade ümberhindlused), kajastatakse otse netovarade (alternatiiviks varade ja kohustuste vahe) muutusena.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised vara ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmneseid bilansikuupäeva ja aruande koostamispäeva 31.03.2014 vahemikul, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

Bilansipäevajärgsed sündmused, mida ei ole varade ja kohustuste hindamisel arvesse võetud, kuid mis võivad oluliselt mõjutada järgmise aruandeaasta tulemust, on avalikustatud raamatupidamise aastaaruande lisades.

Riigieelarve täitmise aruanne

Riigieelarve täitmise aruanne koostatakse e-riigikassa programmi andmete alusel kassapõhisel printsiibil. Aruanne lähtub riigieelarve koostamisel arvestatud põhimõtetest, mis võivad erineda raamatupidamise arvestuspõhimõtetest. Lisaks kassapõhisele printsiibile on suuremad erinevused järgmised:

- riigiraamatupidamiskohustuslase siseseid elimineerimisi ei tehta;
- kaupade ja teenuste soetamisel lisanduv käibemaks kajastatakse koos kaupade ja teenuste maksumusega, s.t nii majanduskuludena kui ka põhivara soetusena, mitte eraldi muude kuludena;
- materiaalse ja immateriaalse põhivara ning bioloogiliste varade soetus kajastatakse kuluna ja nimetatud varade müügist saadav tulu kajastatakse tuluna; põhivara amortisatsiooni, ümberhindlusi ja muid mitterahalisi liikumisi ei kajastata;
- teistele riigiasutustele kantud raha ja neilt saadud raha kajastatakse eraldistena ja saadud toetustena (tekkepõhises aruandluses siiretena).

Lisa 2. Raha ja selle ekvivalendid

Riigikontrolli eelarvest teeb ülekandeid ja kõiki Riigikontrollile kuuluvaid laekumisi teenindab riigikassa. Majandusaastal ei kasutanud Riigikontroll kontsernikontoväliseid kontosid.

Lisa 3. Tehingud avaliku sektori ja sidusüksustega

(tuhandetes eurodes)

Nõuded ja kohustused	Lühiajalised nõuded ja ettemaksed	Lühiajalised kohustused
31.12.2012		
Riigiraamatupidamiskohustuslased	1	121
Muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud	0	1
Valitsussektorisse kuuluvad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud	0	7
Kokku tehinguid avaliku sektori üksustega	1	129
31.12.2013		
Riigiraamatupidamiskohustuslased	22	105
Muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud		
Valitsussektorisse kuuluvad sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud	1	1
Kokku tehinguid avaliku sektori üksustega	23	106

(tuhandetes eurodes)

Tegevuskulud	2013	2012
Riigiraamatupidamiskohustuslased	171	1
Kohalikud omavalitsused	3	1
Muud avalik-õiguslikud juriidilised isikud	13	15
Valitsussektorisse kuuluvad sihtasutused, mittetulundus- ja äriühingud	327	332
Avaliku sektori üksused kokku	514	349

Sidusüksustega pole majandusaastal tehinguid tehtud.

Lisa 4. Maksu-, lõivu-, trahvinõuded ja -kohustused

(tuhandetes eurodes)

	31.12.2013		31.12.2012	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Sotsiaalmaks	0	62	0	66
Tulumaks	0	33	0	36
Töötuskindlustusmaks	0	5	0	8
Kogumispension	0	3	0	3
Erisoodustuste tulumaks	0	2	0	2
Käibemaks	0	0	0	6
Ettemaksukonto jääk	22	0	1	0
Maksud kokku	22	105	1	121

Lisa 5. Muud nõuded ja kohustused

(tuhandetes eurodes)

	31.12.2013		31.12.2012	
	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa	Lühiajaline osa	Pikaajaline osa
Nõuded ja makstud ettemaksed				
Maksude ettemaksed	22	0	1	0
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	93	0	114	0
Muud nõuded ja makstud ettemaksed kokku	115	0	115	0
Kohustused ja saadud ettemaksed				
Maksukohustused	105	0	121	0
Võlad tarnijatele	5	0	14	0
Puhkusetasude kohustus	165	0	260	0
Pensionieraldised	445	6 367	413	5 866
Muud kohustused ja saadud ettemaksed kokku	720	6 367	808	5 866

Lisa 6. Materiaalne põhivara

(tuhandetes eurodes)

	Rajatised	Masinad ja seadmed	Muu põhivara	Kokku
31.12.2012				
Soetusmaksumus	19	104	106	229
Akumuleeritud kulum	-19	-90	-106	-215
Jääkmaksumus	0	14	0	14
2013. aasta liikumised				
Soetused ja parendused	0	36	0	36
Mahakandmine	0	-11	-1	-12
Amortisatsioonikulu	0	-13	0	-13
Amortisatsiooni ümberklassifitseerimine	0	11	1	12
Liikumised kokku	0	23	0	23
31.12.2013				
Soetusmaksumus	19	130	105	254
Akumuleeritud kulum	-19	-93	-105	-217
Jääkmaksumus	0	37	0	37

IT-süsteemide töökindluse parandamiseks soetati 2013. aastal virtuaalserver maksumusega 35 676 eurot.

Majandusaasta lõpus läbiviidud inventuuri tulemusel kanti maha amortiseerunud ja kasutamiskõlbmatud põhivahendid kokku summas 11 586 eurot.

Lisa 7. Immateriaalne põhivara

(tuhandetes eurodes)

	Tarkvara	Kokku
31.12.2012		
Soetusmaksumus	167	167
Akumuleeritud kulum	-166	-166
Jääkmaksumus	1	1
2013. aasta liikumised		
Amortisatsioon	-1	-1
Liikumised kokku	-1	-1
31.12.2013		
Soetusmaksumus	167	167
Akumuleeritud kulum	-167	-167
Jääkmaksumus	0	0

Lisa 8. Eraldised ja tingimuslikud kohustused

(tuhandetes eurodes)

	Perioodi algul	Kasutatud perioodi jooksul	Tühistatud/ lisandunud perioodi jooksul	Arvestatud intressikulu	Perioodi lõpul
2012					
Töösuhte lõppemise hüvitis	0	0	29	0	29
Pensionieraldised, sh avaliku teenistuse pensionisuurenduse eraldis	5 958	-262	215	338	6 249
	251	0	19	13	283
Kokku,	5 958	-262	244	338	6 278
sh lühiajalised	298	-262	376	0	412
pikaajalised	5 660	0	-132	338	5 866
2013					
Töösuhte lõppemise hüvitis	29	-29	0	0	0
Pensionieraldised, sh avaliku teenistuse pensionisuurenduse eraldis	6 249	-332	543	352	6 812
	283		55	17	355
Kokku,	6 278	-361	543	352	6 812
sh lühiajalised	412	-361	394	0	445
pikaajalised	5 866	0	149	352	6 367

Lühiajalise kohustusena on näidatud järgmisel aastal väljamakstav pension. Pikaajaline kohustus on diskonteeritud 6%-ga. Pensionieraldis on arvestatud, lähtudes 41-st Riigikontrolli eripensioni saajast ja 67 teenistujast, kellele on arvestatud avaliku teenistuse seaduse alusel pensioni suurendus.

(tuhandetes eurodes)

Bilansivälised tingimuslikud kohustused	31.12.2013	31.12.2012
Võetud rendikohustused	393	100
Kokku	393	100

Tingimuslike kohustustena on kajastatud Narva mnt 11A büroohoone 2014. aasta rendimaksed Riigi Kinnisvara ASile (ca 380 000 eurot), sõiduautode rendimaksed Swedbank Liising ASile ja RentEst OÜ-le.

Lisa 9. Antud toetused

(tuhandetes eurodes)

	2013	2012
EUROSAI, INTOSAI	1	1
Kokku	1	1

Toetusena on kajastatud EUROSAI 2013. aasta liikmemaks 468 ja INTOSAI liikmemaks 410 eurot. Riigikontroll on INTOSAI liige alates 1992. aastast ja regionaalse ühenduse EUROSAI liige alates 1993. aastast.

Lisa 10. Tööjõukulud

(tuhandetes eurodes)

Töötasukulud	2013	2012
Avaliku teenistuse ametnike töötasud	1 829	2 181
Töötajate töötasud	354	13
Valitavate ja ametisse nimetatute töötasud	72	57
Ajutiste lepinguliste töötajate töötasud	47	63
Eripensionid ja pensionisuurendused	541	216
Töötasukulud kokku	2 843	2 530
Erisoodustused	26	28
Sotsiaalkindlustusmaks	770	776
Töötuskindlustusmaks	22	31
Tulumaks erisoodustustelt	8	8
Tööjõukulud kokku	3 669	3 373

Erisoodustuste hulgas kajastuvad õppelaenude põhiosa tagasimaksed 4644 eurot.

Keskmine töötajate arv	2013	2012
Avaliku teenistuse ametnikud	72	89
Töötajad	19	1
Valitavad ja ametisse nimetatud isikud	1	1
Kokku	92	91

Töötasukulude ja töötajate struktuur on võrreldes 2012. aastaga muutunud seoses avaliku teenistuse seaduse rakendamisega 1. aprillist 2013.

(tuhandetes eurodes)

Kõrgemale ja tegevjuhtkonnale arvestatud töötasud	2013	2012
Riigikontrolör	72	54
Direktor	18	38
Peakontrolörid	146	142
Kokku	236	234

Riigikontrolöri 2013. aasta tasu hulgas kajastub ametiaja lõpetamisel väljamakstud puhkusehüvitis 25 736 eurot. Direktori töötasu on vähenenud seoses struktuurimuudatusega ja direktori ametikoha kaotamisega novembris 2013.

Lisa 11. Majandamiskulud

(tuhandetes eurodes)

	2013	2012
Administreerimiskulud	274	198
Uurimis- ja arendustööd	25	25
Lähetuskulud	73	77
Koolituskulud	37	46
Kinnistute, hoonete ruumide majandamiskulud	309	332
Sõidukite ülalpidamiskulud	28	28
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	132	165
Inventari majandamiskulud	16	14
Töötervishoiu kulud	7	13
Kokku	901	898

Administreerimiskulude suurenemise tingis 2013. aasta juunis Tallinnas korraldatud ülemaailmse kõrgeimate auditiasutuste keskkonnaauditi organisatsiooni (INTOSAI WGEA) üldassamblee, kus osalesid delegaadid 70 riigist.

Lisa 12. Muud tegevuskulud

(tuhandetes eurodes)

	2013	2012
Käibemaksukulu	161	153
Kokku	161	153

Käibemaksukulu on suurenenud seoses põhivara soetamisega – käibemaksukulu kajastatakse kuluna vara soetamisel, seda ei periodiseerita.

Lisa 13. Siirded

(tuhandetes eurodes)

	2013	2012
Saadud riigikassast ülekannete tegemiseks	4 722	4 469
Riigikassale üle antud laekumised	-15	-8
Saadud üksustevahelised siirded	331	262
Antud üksustevahelised siirded	-331	-257
Rahalised siirded kokku	4 707	4 466
Siirded tulemi elimineerimiseks	391	312
Siirded kokku	5 098	4 778

Lisa 14. 2013. aasta lõpliku eelarve kujunemine

(tuhandetes eurodes)

	Tulud	Kulud
Esialgne eelarve	0	-4 827
Üle toodud eelmisest aastast	0	-88
Tegelikud laekunud toetused	4	-4
Eelarves kavandatud arvestuslikud kulud	0	358
Tegelikud arvestuslikud kulud	0	-338
Kokku lõplik eelarve	4	-4 899

SÖLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Riigikogule

Grant Thornton Rimess OÜ

Ahtri 6a
10151 Tallinn
Eesti

T +372 626 4500
F +372 626 4501
E info@ee.gt.com
www.grantthornton.ee

REG. CODE 10384467
VAT CODE EE1000866

Oleme auditeerinud Riigikontrolli raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2013, tulemiaruanne, netovara muutuste aruannet, rahavoogude aruannet ja riigicelarve täitmise aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta, aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid. Auditeeritud raamatupidamise aastaaruanne, mis on toodud lehekülgedel 37 kuni 48, on kaasatud käesolevale aruandele.

Juhtkonna kohustus raamatupidamise aastaaruande osas

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga ja sellise sisekontrolli eest, nagu juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Vandeauditiitori kohustus

Meie kohustuseks on avaldada meie auditi põhjal arvamust selle raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (Eesti). Nende standardite kohaselt on nõutav, et oleme kooskõlas eetikanoetega ning planeerime ja viime auditi läbi omandamaks põhjendatud kindluse selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne on olulise väärkajastamiseta.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnäitajate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali hankimiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Valitud protseduurid sõltuvad vandeauditiitori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Nende riskihinnangute tegemisel võtab vandeauditiitor arvesse sisekontrolli, mis on relevantne majandusüksuse raamatupidamise aastaaruande koostamisel ja õiglasel kajastamisel, kavandamaks antud tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamuse avaldamise eesmärgil majandusüksuse sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab samuti juhtkonna poolt kasutatud arvestuspoliitikate asjakohasuse ja tehtud arvestushinnangute põhjendatuse ning ka raamatupidamise aastaaruande üldise esitusviisi hindamist.

Usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie auditiarvamusele.

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasatud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt Riigikontrolli finantsseisundit seisuga 31. detsember 2013 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga.

Aivar Kangust; vandeauditiitor nr 223
Grant Thornton Rimess OÜ, tegevusluba nr 3
Tallinn, 31. märts 2014
/ allkirjastatud digitaalselt /

4. RIIGIKONTROLÖRI ALLKIRI MAJANDUSAASTA ARUANDEL

Riigikontrolli 31.12.2013 lõppenud majandusaasta aruanne koosneb tegevusaruandest ja raamatupidamise aastaaruandest. Sellele on lisatud sõltumatu vandeaudiitori aruanne.

Riigikontrolli tegevjuhtkond on koostanud majandusaasta aruande ning riigikontrolör on selle läbi vaadanud ja Riigikogule esitamiseks heaks kiitnud.

/allkirjastatud digitaalselt/

Alar Karis
riigikontrolör

31.03.2014

5. LISA. RIIGIKONTROLÖRI ETTEKANDED RIIGIKOGUS JA VASTUSED RIIGIKOGU LIIKMETE KÜSIMUSTELE

5.1. Riigikontrolör Alar Karise kõne Riigikogus 6. novembril 2013 Eesti riigi rahanduse, majanduse ja arengu probleemidest

Lugupeetud juhataja, head Riigikogu liikmed!

Mul on hea meel olla esimest korda riigikontrolörina teie ees Riigikontrolli aastaraporti esitamise puhul. Tänan teid võimaluse eest rõhutada üle minu olulisemad sõnumid, mis puudutavad Eesti riigi arengu ja majanduse probleeme, aga ka võimalikke lahendusi.

Kõigepealt siiski paar sõna meenutuseks, millistest dokumentidest jutt käib.

Siit puldist äsja lahkunud rahandusminister esitles teile riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruannet, mille kohta käib omakorda Riigikontrolli auditiaruanne. See on see siniste kaantega aruanne, mis on teile välja jagatud. Minu põhiline jutt lähtub aga ühest teisest raportist, mis on samuti teie laual, kuid see on punaste kaantega. Mis on nende erinevus?

Laias laastus – siniste kaantega auditiaruanne käsitleb riigi raamatupidamist ja tehingute seaduslikkust, punaste kaantega ülevaade räägib aga nendest Eesti majanduse, rahanduse ja halduse probleemidest, mis mõjutavad iga kodaniku ja terve riigi käikäiku, meie tulevikku.

Alustan siniste kaantega aruandest. Võin kinnitada, et riigi arvepidamine on heas korras ja valitsus on kasutanud maksumaksja raha seaduslikult. Enamasti.

Üksikuid probleeme muidugi leidub ja mõnedki neist on püsinud aastast aastasse, kuid suures plaanis on asjad korras. Selle tõdemusega võiksin oma sõnavõtu lõpetada ja tunda rõõmu riigi raamatupidamise hea taseme üle, kuid see oleks kergema vastupanu teed minek.

Peaksime Eesti riigi kestlikkuse nimel vaatama, mida me tegelikult peaksime tegema, mida võime tegemata jätta ning mida saaksime teha teisiti, otsides julgeid ja originaalseid, kuid samas mõistlikke ja töötavaid lahendusi.

Reaalsus sunnib meid keskenduma ainult kõige olulisemale. Ka Riigikontrollis. Ja ma alustaksingi sealt.

Praegu teeb Riigikontroll riigieelarve seadusest lähtuvalt igal aastal 16 identse ulatusega finantsauditiit ministeeriumides, Riigikantseleis ja põhiseaduslikes institutsioonides. Lisaks korraldame riigi majandusaasta koondaruande auditi, milles püüame üldistada probleeme, mida ministeeriumides oleme tuvastanud.

Viimase kümne aasta kogemus on Riigikontrollile näidanud, et ministeeriumide raamatupidamise aruannete kinnitamine valitsuse istungil on pelgalt formaalsus. Julgen väita, et ministrid ei kasuta ega vaja neid aruandeid otsuste tegemisel.

Ja teisi olulisi riigisiseseid infotarbijaid ministeeriumide raamatupidamise aastaaruannetel peale Riigikontrolli ei ole. Kuna neil aruannetel ei ole tarbijaid, siis on vähe tarbijaid ka Riigikontrolli finantsauditi aruannetes antavatel hinnangutel ministeeriumide raamatupidamise aruande õigsuse kohta.

Teiste sõnadega – kehtiv seadus paneb meid aasta-aastalt tootma kaupa, millel ei ole kuigivõrd ostjaid. Sellest tulenevalt teeb Riigikontroll ettepaneku kaotada ära üksikute ministriumide ja põhiseaduslike institutsioonide raamatupidamise aastaaruanded, kuid jätta alles riigi koondaruanne. See hoiaks kokku inimeste tööaega ja ressursi, mis kulub aruannete kokkupanemisele ministriumides ning kontrollimisele Riigikontrollis. See võimaldaks suunata Riigikontrolli ressursid ümber nende finantsteemade peale, mis rohkem tähelepanu vajavad.

Loomulikult peab ka edaspidi säilima ministriumides juhtimisotsusteks vajalik finantsinfo ja ministriumid peavad ka edaspidi avalikustama infot riigieelarve täitmise kohta. Samuti on riigi seisukohalt oluline ministriumide igakuuline finantsinfo, mis esitatakse Rahandusministeeriumile ja mis on sisendiks nii riigi koondaruande kui ka riigi rahandusstatistika koostamisele.

Kvaliteetne riigi rahandusstatistika võimaldab omakorda analüüsida ja hinnata rahanduspoliitilisi otsuseid, võrrelda riiki teiste riikidega ja tuua välja riigi rahandusseisu muutused ajas. Riigisiselt on rahandusstatistika otseselt seotud majandusprognooside koostamisega ja seeläbi riigieelarve protsessiga. Riigiväliselt on rahandusstatistikal mõju Eesti reitingutele ja seeläbi valitsussektori laenuintressidele. Riigikontrolli finantsauditite keskendumist riigi rahandusstatistikas kasutatava finantsinfo õigsusele toetavad ka Euroopa Liidu arengusuundumused. Euroopa Parlament, Euroopa Komisjon ja Eurostat on näidanud järjest suuremat initsiatiivi, et tagada liikmesriikide korrektne ja õigeaegne rahandusstatistika.

Riigikontroll on juba alustanud finantsauditi korralduse muutmist, kuid muudatuse ellurakendamine tähendab ka seaduste ülevaatamist ja seega koostööd Rahandusministeeriumiga ning arutelusid Riigikogu komisjonidega. Loodan, et teil ja Rahandusministeeriumil on soovi uuendustega kaasa tulla.

Ja lõpetuseks veel kord selle siniste kaantega aruande teemal ... Täna on 6. november 2013, 2014. aasta eelarve on läbinud esimese lugemise. Ja samas on täna teie ees aruanne 2012. aasta kohta. Seega kerkib küsimus: kas Riigikogul on selle infoga võimalik praegu midagi kasulikku peale hakata? Ega vist. Näiteks Rootsis esitatakse oma riigi finantsaruanne koos kõrgeima kontrolliasutuse raportiga parlamendile juba aprillis. Pealegi on koondaruandes toodud eelarve täitmise aruanne esitatud nii, et selle mõistmiseks on vaja eriteadmisi.

Minu teada on Riigikontroll aastaid sellele tähelepanu juhtinud, kuid areng on olnud kohati pigem vastupidine – see finantsaruanne on muutunud veelgi tehnilisemaks ja tavakodanikule arusaamatumaks. Eelarve täitmise aruande esitusviis on aastast aastasse muutunud ega võimalda lugejal jälgida, milline on olnud riigi eelarve kasutuse dünaamika. Neile probleemidele on pühendatud ka meie punaste kaantega aruandes terve peatükk.

Siin tuleks võtta ette olulised muudatused – riigi majandusaasta koondaruandes on vaja senisest rohkem ja oluliselt selgemalt esitada infot eelarveraha eest ellu viidud tegevuste kohta. Öelda, milleks antud raha kulutati ja mida selle eest saavutati. Ja ka seda, mis jäi saavutamata ja miks. Ja selle info esitamine Riigikogule tuleks tuua siit hilissügisest kevadesse. On raske uskuda, et meie, eesrindlik e-riik, seda ei suuda.

Head kuulajad

Nüüd siis sellest punaste kaantega ülevaatest, mis on teie laual. Kevadel, kui olin siinsamas riigikontrolöri kandidaadina, rõhutasin teie ees kõneldes, et Riigikontroll peaks vaatama minevikku sedavõrd, kui see on vajalik tulevikku suunatud otsuste tegemiseks.

Riigikontrolli tänavune aastaraport on koostatud just seda toonast mõtet silmas pidades. See räägib palju kallimast riigi varast, kui nõuetekohaselt soetatud ja säilitatud sidetehnika või masinapark. See kõneleb Eesti riigi ja inimeste käekäigust majanduse ja riigi rahanduse oleviku ja tulevikusuundumuste valguses. Vaatame kas või menetluses olevat järgmise aasta riigieelarve eelnõu.

Valitsus on eelarveplaani iseloomustanud paljude heade sõnadega ja mul ei ole põhjust kahelda valitsuse väidete õigsuses. Küllap tuleb lubatud penisoni- ja toimetulekutoetuse tõus, küllap suurenevad õpetajate ja politseinike palgad ning küllap kasvavad riigieelarve tulud. Kindlasti on mul selle üle hea meel nii riigikontrolöri ameti pidajana kui ka riigikodanikuna. Võrreldes saatusekaaslastega on meil läinud ju väga hästi, neist ehk kõige pareminigi.

Aga millised on need Eesti elu näitajad, graafikud ja mõõdikud, mida valitsus eraldi ei rõhuta? Kui riigijuhid ütlevad, et Eesti majandus ja rahandus on suurest majanduskriisist hästi välja tulnud, siis kas see edu on jõudnud ka Eesti inimesteni? Kui eesmärgiks on olnud, et inimeste jõukus kasvab ja läheneb keskmise eurooplase omale, siis kas see on sündinud? Kui head on meie inimeste eneseteostusvõimalused? Ja mis siis ikkagi ootab meid ees juba lähikümnendil?

Riigikontroll on püüdnud tänavuses aastaraportis neid küsimusi analüüsida. Kahtlemata ei pretendeeri meie hinnangud lõplikule tõele. Küll aga pakume Riigikogule kõrvalpilku meie riigi majanduse ja halduse tugevatest külgedest ning väljakutsetest, et aidata teil langetada kaalutud otsuseid. Just teil, sest teie kui valitute käes on õigus otsustada.

Nagu hästi teate, pole rohkem kui viis aastat tagasi alanud finantskriis paljude riikide jaoks sugugi veel minevik. Jätkuvalt otsitakse Euroopas ja kogu maailmas lahendusi, kuidas tulla toime suure võlakooomaga, anda seejuures majandusele jätkusuutlik hoog ning vältida langust inimeste heaolus.

Eesti riigi rahanduse n-õ suured näitajad teevad ilmselt kadedaks nii mõnegi riigi rahandusministri. Me oleme Euroopast vaadates kriisist hästi välja tulnud, majanduses loodu ületab buumiaja toodangumahte ja ekspordinäitajad on rekordilised. Seega on paslik küsida, kas ka Eesti inimese eluolu on võrreldes muu Euroopaga märgatavalt paranenud. Meie ülevaatest saate sel teemal ohtralt infot, võrdlusi, graafikuid.

Eesti inimeste toimetulekut analüüsidest ilmneb paraku, et hoolimata riigi rahandusele ja majandusele omistatud edust ning rahvusvahelisest tunnustusest ei ole see edu mitmeski mõttes paljude Eesti inimesteni jõudnud. Jah, rahvusvaheline statistika näitab, et meie inimeste ostujõud on enam-vähem samal tasemel mis kuus aastat tagasi. Seevastu hinnad on kasvanud viimastel aastatel Euroopa keskmisest tunduvalt kiiremini. Kokkuvõtvalt – kui Eesti hinnad on Euroopa keskmisele kiiresti järele jõudnud, siis eestlase ostujõud mitte.

Samalaadsed mured on meil ka riigisiselt. Harjumaa on ainus maakond, kus inimesed saavad Eesti keskmisest kõrgemat palka. Harjumaa on ainus maakond, kus sisemajanduse kogutoodang ehk SKT elaniku kohta ületab Eesti keskmise. Ja Harjumaa on maakond, kus tegutseb 62% Eesti kõikidest aktiivsetest ettevõtetest. Ning Harjumaa on see maakond, kus luuakse kaks kolmandikku Eesti ekspordist.

Regionaalsed erinevused sissetulekutes tähendavad ka suuri erinevusi inimeste toimetulekus. Vaesuses elavate inimeste hulk on piirkonniti väga erinev. Kui Harjumaal elas 2011. aasta seisuga suhtelises vaesuses ca 10% elanikkonnast, siis Kirde-Eestis 30%. Neljas Eesti maakonnas elab suhtelises vaesuses veerand või rohkem inimestest.

Lugupeetud Riigikogu

Ühiskonnas on üha enam tajutav ootus, et majanduskriisi rängimal ajal ilmutatud kannatlikkus ja kasinus konverteeritaks käegakatsutavaks elujärje paranemiseks, ja seda mitte ebamäärases kauges tulevikus, vaid lähiaastatel. Peab aga nentima, et riigi olukorra hüppelist paranemist on ka kaugemas tulevikus keeruline näha.

Pigem seab tööinimeste lahkumine ning rahvastiku vähenemine ja vananemine Eesti arenguteele täiendavaid väljakutseid ja riske. Seda nii kohaliku kogukonna kui ka riigivõimu tasandil. Vaatame neid väljakutseid lähemalt.

Eesti majanduse hoog on hakanud käesoleval aastal raugema, kasvades esimesel poolaastal veidi üle ühe protsendi. Ka juhul, kui Eesti majanduskasv järgmistel aastatel hoogustub ja riigi tulud suurenevad paari protsendi võrra aastas, nagu kavandatud, on Eesti riigi rahanduses mitu riski, mis võivad meie kestlikku arengut pärssida.

Esmalt – enamik riigi tulusid on ette broneeritud. Valdav osa riigieelarve kuludest on sellised, mis on seadusega ette määratud või muul moel fikseeritud. Need on kulud, mida riik peab rahastama oma kohustuste täitmiseks ning mis üldjuhul ei toeta riigi konkurentsivõimet.

Selliste fikseeritud kulude osakaal on riigieelarves pidevalt kasvanud, on kasvanud kiiremini kui riigi tulud ning jätkavad suurenemist Rahandusministeeriumi hinnangul ka edaspidi. Kui sel aastal võtavad fikseeritud kulud riigieelarvest 74%, siis aastal 2017 juba 77%. Fikseeritud kuludest suurima osa moodustavad sotsiaalkulud ehk raha, mis läheb pensionide, ravikindlustuse, peretoetuste jms tarvis ning mis võtavad riigieelarvest juba pea poole.

See ei tähenda, et me teiste Euroopa riikidega võrreldes rohkem kulutame. Pigem vastupidi – Eestis on sotsiaaltoetused kaks korda Euroopa Liidu keskmisest väiksemad. Sotsiaalkaitse kulutuste osatähtsus SKTst on Euroopa Liidus Eestist väiksem veel vaid Rumeenias, Bulgaarias ja Lätis.

Ometi on isegi muu Euroopaga võrreldes madalad sotsiaalkulud Eesti riigieelarvele suureks koormaks. Pensionid on kasvanud viie aastaga mõned kümned eurod, kuid sotsiaalmaksu laekumisest nende maksmiseks ei piisa. Igal aastal tuleb sotsiaalkulude tarbeks kasutada järjest rohkem muid riigi tulusid. Kui käesoleval aastal pidi riik pelgalt pensionide maksmiseks leidma muudest tuludest juurde *ca* 370 miljonit eurot, siis aastal 2017 tuleb selleks leida juba *ca* 500 miljonit.

Uuringute järgi ei ole Eesti pensionikindlustuse süsteem praegusel kujul jätkusuutlik. Rahvastiku vananemise ja majanduskriisi mõjude leevendamiseks on mitmed riigid kasutusele võtnud automaatsed kohandumismehhanismid. Selle pika termini taga peitub võimalus kohandada pensionisüsteemi vastavalt rahvastikuprotsesside näitajatele, mitte poliitilistele teguritele. Sarnase mehhanismi sobivust Eestile hindame käimasolevas auditis ja kavatseme soovitusetega peatselt Riigikogusse tulla.

Ka ei pea analüütikud kestlikuks ka Eesti tervishoiusüsteemi. Tervishoiukulud on samuti aasta-aastalt kasvanud, olles riigieelarve üheks suuremaks kuluartikliks, kuid arstiabi kättesaadavus on vaatamata sellele halvenenud. Riigi sotsiaalkulude kasvav puudujääk tähendab, et riigi teised tegevusvaldkonnad peavad ajama läbi õhema rahakotiga või lootma Euroopa Liidu abirahale. Rahandusministeeriumi prognoos näitab, et Euroopa Liidu toetusteta saaksid aastal 2016 pea kõik riigi tegevusvaldkonnad, välja arvatud sotsiaalvaldkond, vähem raha kui käesoleval, 2013. aastal.

Ilmekas näide on riigi investeeringutega toimuv. Valitsemisalade investeeringud riigieelarvest koos eurorahaga vähenevad 2015. aastaks võrreldes käesoleva aastaga ligemale kaks korda: laias laastus 670 miljonilt 300 miljoni euron. Vähenemise taga on asjaolu, et alates võimalusest kasutada Euroopa Liidu toetusi, on Eesti teinud oma investeeringud valdavalt eurorahast. Perioodil 2008–2013 on riigieelarvest tehtud investeeringuid 4,2 miljardi euro ulatuses, millest 70% tuli Euroopa Liidult.

Märkimisväärne on, et aastal 2012 suunas Eesti riik omatuludest investeeringuteks neli korda vähem raha kui sügaval kriisiaastal 2009. Sõltudes investeeringute puhul suuresti eurorahast, kujunes Eestis olukord, kus osas riigi arengukavadest ei keskendutud mitte valdkonna terviklikule arendamisele, vaid probleemidele, mida oli võimalik lahendada Euroopa Liidu tõukefondide abiga.

Kas seda kõike ka tegelikkuses vaja oli? Kas oleksime kõike seda teinud, kui me oleks selle pidanud maksma n-ö oma rahast?

Austatud kuulajad

On ammu teada, et Eesti on ka üks kiiremini väheneva ja vananeva rahvastikuga riik Euroopas. Pärast iseseisvuse taastamist on loomulik iive olnud positiivne vaid ühel aastal. Alates 2016. aastast hakkab Eesti tööhõive paratamatult vähenema, sest tööjõuturule siseneb viiendiku võrra vähem inimesi, kui sealt vanuse tõttu lahkub. Suureneb töötava rahvastiku koormus mittetöötavate inimeste ülalpidamisel.

Rahvastiku vähenemine ja vananemine toob kaasa lisaraskusi riigi majandusele ja rahandusele. Ettevõtjad peavad teenima endale ja riigile tulu vähemate töökätega. Samal ajal suureneb surve riigieelarve kulude, eelkõige sotsiaalkulude kasvaks.

Meie ees seisab küsimus, kust saada raha riigi pidamiseks 10, 20 ja 30 aasta pärast. Millist avalikke ülesandeid täitvat ja teenuseid pakkuvat riiki suudavad meie vähenevad töökäed ülal pidada? Küsimus on ka, kuidas tekitada riigieelarvesse juurde n-ö uut raha, millega riiki arendada.

Sarnaselt keskviimuga on probleemide ees kohalikud omavalitsused. Eesti omavalitsuste praeguse rahastamissüsteemi tõttu on omavalitsused rahvastikumutuste suhtes haavatavamad kui riigi ehk keskvalitsuse tasand. Seda näitab ilmekalt riigi ja omavalitsuste tulude juurdekasvu võrdlus. Kui riigi tulud on kümne aastaga kolmekordistunud, siis omavalitsuste tulud on kahekordistunud. Kasvutempo erinevus suureneb Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt ka edaspidi.

Kui näiteks analüüsida tulude muutust omavalitsuste asukoha järgi, selgub, et kuigi omavalitsuste kogutulud olid 2012. aastal võrreldes 2007. aastaga ehk buumi ajaga keskmiselt 11% suuremad, siis kasvanud on vaid maakonnakeskuste ja neid ümbritsevate omavalitsuste tulud. Kõigi ülejäänud omavalitsuste tulud on järjepanu vähenenud. Tuleb ühtlasi tähele panna, et Eesti on piirkonniti liiga ebahühtlane, et me võiks tugineda vaid keskmistele näitajatele.

Ma olen kuulnud öeldavat, et kohalikud omavalitsused on oma arengus riigist ehk keskvalitsusest kümme aastat maas. Julgen väita, et omavalitsused on kümnekond aastat riigi arengusuundumustest hoopis ees. Pean silmas, et see, mis toimub praegu maapiirkondade elanikkonnaga, kuidas inimesed paremate eneseteostusvõimaluste pärast linnadesse või välismaale liiguvad, võib lähitulevikus tabada ka Tallinna, Tartut, riiki tervikuna.

Ühest küljest ei näe ma midagi traagilist selles, et paljud inimesed on leidnud töö ja võimaluse end teostada välismaal. Vastupidi, n-ö väljas käimine ja elamine annab uusi kogemusi, uusi oskusi, aitab avaramalt maailma näha. Kuid teisalt – kas oleme teinud kõik, et välismaale siirdunud sooviksid siia aastate pärast tagasi pöörduda? Ja kas meie elukeskkond, riigi toimimine ja ühiskonna hoiakud on sellised, et siia tagasi tuldaks? Et neid inimesi, olgu nad siis ehitajad, arstid või teadlased, oodataks ja hinnataks? Et neil oleks oma võõrsil õpitud uute oskuste ja teadmistega siin ka midagi peale hakata? Sellise keskkonna loomine näib praegu edenevat visalt.

Head kuulajad

Peame juba täna teadvustama, et riik ei suuda lähitulevikus kõiki teenuseid ja avalikke hüvesid nüüdses mahus pakkuda. Kuna aga enamiku teenuseid ja avalikke hüvesid saab inimene praegu kohaliku omavalitsuse kaudu, siis on otsustamise puhul oluline vaadelda riigi ja omavalitsuse ülesannete ja kulude-tulude ning teenuste paletti terviklikult ja koostoimes. Paraku ei ole riik aastaid soovinud tegeleda kohalike omavalitsuste olemuslike probleemide lahendamisega ja on jätnud tegemata otsused, mida keegi teine teha ei saa.

Arutusel olev nn tõmbekeskuste Eesti on praeguse olukorraga võrreldes küll samm edasi, kuid mul on pigem tunne, et see kava oleks toimunud ehk veel 15–20 aastat tagasi. Praegu on olukord juba sedavõrd muutunud, et vaja oleks tunduvalt realistlikumat ehk radikaalsemat lähenemist. Vaadake ka meie ülevaates olevat kaarti: meil ei maksa teha endale illusioone ei Eesti omavalitsuste majandusliku ega muu toimimisvõimekuse kohta, eriti tulevikus.

Vaja oleks ennekõike selgust, milline on mõistlik ja reaalsest suutlikkusest lähtuv tsentraliseerituse ja detsentraliseerituse vahekord Eesti riigis. Kui kõrgeid ja pakse müüre me riigi ja omavalitsuste vahele ehitame ja kui keeruliseks me kogu selle süsteemi ajame? Ja kas see üldse on mõttekas? Millise suuruse, ülesannetega ja võimekusega üksus suudab ka tegelikkuses, olemuslikult, omavalitsuslikku rolli täita nii väikeses riigis, kus ka asustus on hõre ja äärmiselt ebahühtlane?

15 suuremas omavalitsuses elab umbes 63 protsenti kõigist Eesti inimestest. Ja ülejäänud 37 protsenti pihustub 200 omavalitsuse vahel. 39 omavalitsuses elab miljon inimest kogu meie 1,3 miljonist. Reaalsest elust lähtudes peab ka otsustama, milliseid ümberkorraldusi on vaja teha riigivalitsemises laiemalt. Suurte kuluvaldkondade reformid ning pakutavad teenused tuleb kokku leppida koos omavalitsuste reformiga.

Kui riigi ja omavalitsuste vahekord on reaalse võimekuse alusel paika pandud, saab ka selgeks, millised on omavalitsuste endi ülesanded ja millised riiklikud ülesanded, mida nad täidavad. Praegu on see ebamäärane.

Peab saama selgeks, millised on tulevikus omavalitsuste funktsioonid ja eelarve nende täitmiseks. Ilmselt on rahaküsimus ka peamine, miks valitsus on sedavõrd tõrges omavalitsuste rahastamise ja ka täidetavate ülesannete teemat avama. Ega keskvalitsus ole ju huvitatud sellest, et omavalitsused saaksid aluse esitada riigile arveid riiklike ülesannete täitmise eest, mida neile praegu ei hüvitata.

Peab selle omavalitsuse rahakasutuse, rahastamise piisavuse ja ülesannete täitmise juures puudutama veel üht olulist aspekti. Nimelt – Eesti riigis pole kedagi, kelle ülesanne on anda Riigikogule ja avalikkusele infot kohalike omavalitsuste rahakasutuse mõistlikkuse kohta. Riigikontroll on valmis seda infot andma, kui Riigikogu nii otsustab. Olen seisukohal, et see ei

riku kuidagi kohaliku omavalitsuse autonoomiat, eelkõige seetõttu, et Riigikontrollil pole mingit õigust kellelegi midagi ette kirjutada, kedagi midagi tegema kohustada.

Kõik, mida ütleme, on meie sõltumatu kõrvaltvaade, soovitus. Nii Riigikogu, valitsus, avalikkus kui ka kohalikud omavalitsused teevad oma otsused ise ja Riigikontroll ei sekku sellesse ega saagi sekkuda. Samas on raha, mida Eesti riigis kasutatakse, meie kõigi ühine raha. Seetõttu palun Riigikogul ja kohalikel volikogudel kaaluda, kas parlament ja ka volikogud soovivad saada Riigikontrollilt tagasisidet ka omavalitsuste rahakasutuse mõistlikkuse kohta.

Head Riigikogu liikmed!

Iseseisvuse taastanud Eestit on ehitatud nüüd juba üle paarikümne aasta. Otsuseid on tulnud tihti peale teha kiiresti, kulutamata liiga palju aega võimalike mõjude hindamisele, laiapõhjalistele aruteludele.

Mitte alati pole olnud, eriti viimaste aastate jooksul, nende kiirete ja korralikult läbi mõtlemata otsuste taga väline surve, vaid sageli ka soovimatus või oskamatus süveneda. Need asjaolud on omakorda jätnud jälje otsuste kvaliteedile ja ettevalmistatusele. Terviklikku ja süsteemset kava Eesti elu edendamiseks pole olnud. Pigem on lahendatud üksikküsimusi, mida elu on dikteerinud. Ka see on olnud muidugi vajalik.

Eesti ees seisvad demograafilised ja muud probleemid sunnivad aga riigi arengut terviklikult planeerima ning oma võimalusi kriitiliselt hindama. Selleks tuleb vaadata iseendale ausalt näkku ja vastata küsimusele, milliseid kohustusi pikemas perspektiivis suudab Eesti riik kanda. Küsimus ei ole enam, kas me suudame samamoodi jätkata. Oluline on, et me ei venitaks võimalike valikute ja otsuste tegemisega ajani, mil meil pole võimalik isevoolu kulgevaid protsesse mõjutada.

Need Eesti arengu väljakutsed, mis on juba praegu teravad, kuid mis süvenevad lähiaastatel hüppeliselt, on teile kõigile teada. Kindlasti ei olnud mu jutus midagi uut võimalolijatele.

Kui otsida, siis leiab viimasel paaril aastal valitsuse koostatud analüüsides juba üsna avameelseid hinnanguid Eesti praegustele probleemidele ja tulevikuriskidele. Paljud Riigikontrolli aastaraporti kriitilisena tunduvad pealkirjad on võetud otsekui valitsuse enda koostatud materjalidest. Lugege näiteks Rahandusministeeriumi koostatud partnerluslepet, mida Euroopa Komisjon nõuab meilt järgmise perioodi Euroopa Liidu toetuste kasutamise eeldusena. Aga paber on kõigest paber ja meie kestlik areng ei saa olla kuidagi tagatud, kui tegusid ei järgne. Ja teod ei tule enne, kui probleemide üle pole ausalt, avatult ja sisukalt arutletud.

Kuid miks siis võimalolijad, olles arengumuredest teadlikud, neid teemasid avalikkuse ette astudes pigem väldivad? Kas kardetakse, et neid süüdistatakse kehvast juhtimisest või täielikus läbikukkumises? Või tuntakse hirmu langeda vähese süvenemisvõimega valija viha alla?

Eile hommikul Kuku raadiole antud intervjuus ütles rahandusminister avameelselt välja, et Eesti poliitikas on „raske teha otsuseid, mis ei võimalda olla tagasi valitud.“ See ongi peamine valik – kas eelistada populaarsust või teha otsuseid, mis on vajalikud riigi ja sellesama rahva tuleviku huvides.

Leian, et valitsuse iga mõte ja tegu ei tohiks olla käsitletud nii, nagu oleks tegemist kuriteoga Eesti rahva vastu. Ja samas olen veendunud, et valitsuse tegevust mõistetakse senisest paremini,

kui kuulataks ja arvestataks ka arvamusi ja ideid, mis tulevad väljastpoolt valitsusringkondi. Ka Riigikontrollist.

Teame, et üleolev suhtumine võib tekitada usalduskriisi. Aga kindlasti tekitab arrogantsus ükskõiksust. Ja ükskõiksus on kõige hullem, mis ühe riigi ja rahvaga juhtuda võib. Olen seda muret avaldanud ka varem.

Lugupeetud juhataja, Riigikogu liikmed

Riiki ja tema toimimist ei ole kohane käsitleda kui mingit projekti, mida kusagilt fondidest rahastatakse. Seejuures pole mingit kindlust, et raha saadakse ja tegevus jätkub.

Teadlasena, või endise teadlasena, kui soovite, võin kinnitada, et projektipõhine elu ja tegutsemine pole kestlik. Riik ja tema strateegilised funktsioonid peaksid olema stabiilsel ja kindlal alusel, sest vaid nii on võimalik luua ühiskonna ja riigi vahel usaldust. Et tagada kestlikkus ja usaldus, oleks mõistlik teatud valdkondades, näiteks hariduses ja tervishoius, teha laiapõhjalised kokkulepped, mis kestaksid üle valitsuste ja Riigikogu koosseisude.

Lisaksin veel, et Eesti tulevikku puutuvate arutelude asjalikkusele ja otsustajate julgusele oleks suureks toeks, kui meediakeskkond soosiks konstruktiivset, pragmaatilist, ratsionaalset ja eelarvamustevaba õhkkonda.

Stabiilsuse kõrval vajame aga valmisolekut radikaalseteks uuendusteks. Võin kinnitada, olles erialalt arengubioloog, et riik on nagu arenev organism. Toimub pidev valikute tegemine – rakud, mida enam pole vaja, hääbuvad, uued rakud sünnivad või eelisarenevad, kuni ka need on oma ülesande täitnud. Analooigiast lähtudes ei peaks me kartma loobuda millestki senisest, mis oli vajalik riigi teatud arenguetaapis, kuid mille asemel on nüüd vaja midagi uut.

Ja nii nagu ka teaduses pole ühe või teise teadusliku probleemi lahendamisel oluline, missuguste poliitiliste vaadetega on lahenduse leidja, nii peaks ka Eesti probleemide lahendamisel olema oluline vaid see, kui hea ja töötav on pakutav lahendus, mitte see, kes selle mõtte välja pakub.

Eesti ees seisvad probleemid on sõltumata siin elavate inimeste rahvusest, rassist, usulisest veendumusest ja erakondlikust kuuluvusest ühed ja samad. Ja need probleemid vajavad lahendamist sõltumata tulevaste valitsuste ja Riigikogude koosseisudest.

Kokkuvõtvalt – valikute tegemist ning otsuste langetamist pole Eesti riigil enam võimalik edasi lükata.

Täna kuulamast.

5.2. Riigikontrolör Alar Karise vastus Riigikogu liikme Yana Toomi kirjalikule küsimusele Sotsiaalministeeriumi toetuse kohta, mis maksti juhendmaterjalide eest

Vastus Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele

Austatud Yana Toom

Esitasite mulle kirjaliku küsimuse Sotsiaalministeeriumi poolt 2012. aastal MTÜ-le Laste ja Perede Nõuandekeskus 25 000 euro suuruse sihtotstarbelise toetuse maksmise asjaolude kohta.

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 147 kohaselt esitab Riigikogu liige kirjaliku küsimuse, kui ta soovib saada teavet mõne üksikküsimuse kohta. Sama paragrahvi teise lõike järgi peab küsimus olema lühike ning võimaldama sellele vastata 10 tööpäeva jooksul. Küsimusele vastamise töömaht ei peaks eeldama analüüsi või muud täiendavat tööd.

Märgin, et mulle esitatud küsimusele vastamine eeldab Riigikontrolli hinnangu andmist lepingule, mille on sõlminud Sotsiaalministeerium ning MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus, ning selle alusel makstud raha kasutamise õiguspärasusele. Samuti tuleb küsimusele vastamiseks analüüsida eraldiste jagamise süsteemi ja selle läbipaistvust Sotsiaalministeeriumis. Vastuse koostamiseks tuleb välja selgitada kõik kõnealust projekti puudutavad asjaolud, analüüsida raamatupidamisandmeid ning kuulata ära osapoolte selgitused. Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele vastamiseks ettenähtud 10 tööpäeva jooksul ei ole Riigikontrollil kahjuks võimalik kirjeldatud tegevusi sooritada. Seetõttu ei saa ma ammendavalt vastata kõigile Teie esitatud küsimustele.

Vastan Teie esitatud ja Riigikontrolli pädevusse kuuluvatele küsimustele ulatuses, mida võimaldab minu käsutuses olev piiratud teave ja aeg, alljärgnevalt:

Sotsiaalministeerium ning MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus on 2012. aasta mais sõlminud lepingu 25 000 euro eraldamiseks. Sõlmitud eraldise kasutamise lepingu nr 12.2-3/5137 punkti 3 järgi on töö eesmärk lastekaitsetöötajatele mõeldud juhendmaterjali väljatöötamine, trükkimine ning lapse heaolu hindamisjuhise väljatöötamise ja selle tutvustamine. Lepingu punktidest 7 ja 8 nähtub, et Sotsiaalministeeriumi eesmärk on saada endale nende juhenditega seotud õigused. Sellele viitab punktis 8 toodud asjaolu, et töövõtjal tuleb lepingus ettenähtud tasu eest ja tähtajatult loovutada tellijale kõik juhenditega seotud intellektuaalse omandi õigused. Sotsiaalministeerium saab ka õiguse juhendeid oma äranägemise järgi kasutada ja muuta. Lepingu konteksti arvestades saab teha järelduse, et tellijana peetakse silmas Sotsiaalministeeriumi ning töövõtjana MTÜ-d Laste ja Perede Nõuandekeskust. Sellised lepingutingimused on kooskõlas ka Sotsiaalministeeriumi kantsleri 16.07.2012. aasta käskkirjaga nr 45 kinnitatud töövõtulepingute üldtingimustega.

See viitab võimalusele, et Sotsiaalministeerium on juhendite väljatöötamiseks sõlminud lepingu, millel on töövõtu tunnused. Kui ministeerium sõlmib teenuse tellimiseks lepingu, tuleb selleks korraldada riigihange.

Riigihangete seaduse täitmise üle teeb järelevalvet Rahandusministeerium. Olen seisukohal, et Rahandusministeeriumil tuleks veel kord analüüsida lepingut, mille Sotsiaalministeerium ning MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus on 2012. aasta mais sõlminud, pidades eriti silmas lepingu punkte 7 ja 8, ning otsustada seejärel järelevalve tegemine.

Küsimusele, mis puudutab hindamisvahendit, mille töötas välja MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus, ja probleemi, et tegemist võib olla varem välja töötatud analoogse hindamisvahendiga, pole Riigikontrollil võimalik vastata, kuna hinnangu andmine hindamisvahendi sisu kohta ei kuulu Riigikontrolli pädevusse.

Riigikontroll võrdles lepingut, mille Sotsiaalministeerium ning MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus on 2012. aasta mais sõlminud, ja ministeeriumile eraldise kasutamise kohta esitatud aruannet ning leidis kavandatud tegevustes ja tegelikult elluviidud tegevustes mitmeid erinevusi. Näiteks on lastekaitsetöötajatele suunatud käsiraamat koostatud lubatust oluliselt väiksemas mahus ning see on jäetud trükkimata. Koolitused on korraldatud väiksemas mahus ja kokkulepitust hiljem. Samuti ei vasta projekti kulud lepingus kokku lepitule.

Riigikassa andmetel on kogu lepingujärgne raha mittetulundusühingule välja makstud (15.06.2012. a 5000 eurot ja 20.12.2012. a 20 000 eurot). Riigikontrollil ei ole ilma lisatööd tegemata võimalik ammendavalt vastata, kuivõrd on lepingutingimusi rikutud. Samuti eeldab hinnangu andmine keele- ja kujundustöödele kulunud raha kasutamise mõistlikkuse kohta nende tööde hindade põhjalikku analüüsi.

Riigikontrollil ei ole võimalik vastata küsimusele, mis puudutab sihtotstarbeliste eraldiste jagamise süsteemi läbipaistvust Sotsiaalministeeriumis, kuna süsteemile hinnangu andmiseks tuleb analüüsida ministeeriumi töökorraldust, kehtestatud kordasid ja sooritada muud ajamahukad toimingud, mida Riigikontrollil ei ole 10 tööpäeva jooksul võimalik teha.

Lugupidamisega

Alar Karis
riigikontrolör

27.07.2013